

Kenen asialla - Intiaanien kokemuksia valtaväestön akateemisesta intiaanitutkimuksesta

Palomaa, Maria

Laurea-ammattikorkeakoulu
Kerava

Kenen asialla - Intiaanien kokemuksia valtaväestön akateemisesta intiaanitutkimuksesta

Maria Palomaa
Matkailun koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2014

Palomaa Maria

Kenen asialla - Intiaanien kokemuksia valtaväestön akateemisesta intiaanitutkimuksesta

Vuosi 2014 Sivumäärä 46

Opinnäytetyö käsittelee intiaanien kokemuksia akateemisessa ympäristössä, jossa he ovat vähemmistönä. Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa intiaanitutkijoiden ajatuksia ja kokemuksia konferensseihin osallistumisesta ja valtaväestön tekemästä akateemisesta intiaanitutkimuksesta sekä mahdollisista ristiriidoista kulttuurien välillä. Tutkimuksen tavoitteena on tulosten perusteella saatavan uuden tiedon ja kokemusten hyödyntäminen tulevaisuudessa American Indian Workshopeja tai vastaavia konferensseja järjestävillä tahoilla.

Tutkimuksen teoriaosuudessa tarkastellaan kulttuurienvälisen viestinnän esteitä, asenteita ja ennakkoluuloja sekä stereotyyppioita. Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat intiaanit ja alkuperäiskansat sekä identiteetin käsite.

Opinnäytetyössä on käytetty laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Tutkimusaineisto kerättiin sähköpostilla tehdyllä teemahaastattelulla. Haastattelukysymykset lähetettiin kahdelle toista Yhdysvaltojen tai Kanadan alkuperäiskansoihin kuuluvalla tutkijalle. Tutkimushenkilöt joko osallistuivat Helsingissä järjestettyyn American Indian Workshop -konferenssiin, olivat tulossa sinne tai olivat osallistuneet muihin AIW- tai vastaaviin konferensseihin. Tutkimusaineisto jaettiin teemoihin analysointia varten.

Tutkimustulokset osoittavat eri kulttuureista tulevien tutkijoiden välisessä viestinnässä olevan esteitä ja ristiriitoja. Ne ilmenevät muun muassa erilaisina asenteina yleisesti sekä suhteessa tutkimuksen tekemiseen. Tulosten perusteella voidaan todeta, että intiaanitutkijat hyväksyvät kulttuurinsa tutkimisen muidenkin taholta, mutta he toivovat valtaväestöltä kunnioittavampaa suhtautumista toisiin kulttuureihin ja tutkimuksen tekemiseen. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi tutkimuksen tekemistä yhdessä kyseisessä kulttuurissa elävien ihmisten kanssa sekä vierailamista tutkimuspaikoissa.

Tutkimuksen perusteella vanhemmilla ja oman kansansa parissa Pohjois-Amerikassa kasvaneilla intiaaneilla on selvästi erilainen suhtautuminen sekä kokemukset ja mielipiteet asioista kuin nuoremmilla tai ulkomailla (Euroopassa) asuvilla. Heimon tärkeys ensisijaisena identiteettinä näyttäisi säilyvän, vaikka henkilö asuisi ulkomailla.

Suhteellisen pienestä vastaajien määrästä johtuen sekä vastaavien tutkimuksien puuttuessa haastatteluista saadut tulokset ovat vain suuntaa antavia. Laajemmilla ja syventävillä jatkotutkimuksilla saataisiin lisää perspektiiviä intiaanien kannalta konferenssien järjestäjille esimerkiksi teemoista ja asenteista. Muutoksien saavuttamiseksi lisätutkimukset tulevaisuudessa konferensseissa olisivat tärkeitä.

Asiasanat: Intiaanit, alkuperäiskansat, intiaanitutkimus, kulttuurienvälisen viestinnän esteet, ennakkoluulot, asenteet, stereotyyppiat, identiteetti

Palomaa Maria

Whose business - American Indian Experiences in the Academic Native American Studies Made by the Majority

Year	2014	Pages	46
------	------	-------	----

This Bachelor's thesis deals with how the American Indians experience the academic environment where they are as a minority. The primary purpose of this study is to survey the thoughts and experiences of the Native American academics in participating conferences and in the academic Native American Studies made by the majority. The intention of this thesis is also to study potential contradictions between the cultures. The aim of the study is to make good use of the experiences and new information obtained in this study within the future conferences by American Indian Workshop or some other organizers.

The theoretical part of this study surveys the barriers to intercultural communication, attitudes, and prejudices as well as stereotypes. The central terms in this Bachelor's thesis are Indians, Indigenous peoples, and identity.

The method of research used within this study is a qualitative survey. The research material is based on interviews, and it was gathered by email. The questions were sent to twelve scholars with the background as Native American (USA) or First Nations (Canada). The persons interviewed either participated in Helsinki AIW conference or were planning to attend it, or they had taken part in other similar conferences. The research material was divided into themes before analyzing it.

According to the study, there are barriers and contradictions within intercultural communication. For example, there are different attitudes both in general and in doing research. In consequence, it can be stated that the Native American scholars accept the fact that other people study their culture, but they hope that the majority would be more respectful towards other cultures and while doing research. By this they mean, for example, that when studying certain culture the researchers should work together with the people living in there, and they should visit the places they are studying.

According to the study, those persons who are older and have grown up among their own people in North America have clearly different attitudes and experiences from younger people or persons living abroad. Even though living abroad the primary identity still seems to be their tribal background.

The result of these interviews cannot be generalized too much since the sample is rather small and there are no similar studies to compare. With a broader and deepened research in the future it would be possible to get more perspective from the American Indians points of views for, for example what kind of themes and attitudes could be emphasized by the future conference organizers. To have changes, it would be important to have more research material from the conferences to be held in the future.

Keywords: Indians, Native American, Indigenous peoples, Native American Studies, barriers to intercultural communication, prejudices, attitudes, stereotypes, identity

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön toteuttaminen	7
	2.1 Opinnäytetyön taustaa, tarkoitus ja tavoitteet	7
	2.2 Termien määritelmiä	8
3	Intiaanit tämän päivän maailmassa.....	10
	3.1 Historiaa	10
	3.2 Nykypäivää	11
4	Intiaaneja koskevat tutkimukset	12
	4.1 Akateemiset tutkimukset	12
	4.2 American Indian Workshop	13
	4.3 Intiaanit tutkivat intiaaneja.....	13
	4.4 Suomalainen akateeminen intiaanitutkimus	13
5	Kulttuurienvälisen viestinnän esteitä	14
	5.1 Sosiaalipsykologista näkökulmaa	14
	5.2 Asenteita ja ennakkoluuloja	15
	5.2.1 Piilevät eli implisiittiset asenteet	16
	5.2.2 Etniset ennakkoluulot	17
	5.3 Stereotypiat.....	18
6	Tutkimuksen toteuttaminen	19
	6.1 Käytetyt menetelmät.....	19
	6.2 Haastattelukysymysten laatiminen	21
	6.3 Haastattelulomakkeen lähettäminen	25
7	Tutkimuksen tulokset	26
	7.1 Vastaajien taustatietoja	26
	7.2 Vastaukset kysymyksiin	26
	7.2.1 Identiteetistä	26
	7.2.2 Konferensseihin osallistuminen	27
	7.2.3 Kokemuksia vähemmistönä olemisesta ja asenteista	30
	7.2.4 Mielipiteitä tutkimuksista.....	31
	7.2.5 Kommunikaatioeroja ja esteitä, näkökulmia ja ristiriitoja	33
	7.2.6 Yleistä konferensseista	36
	7.2.7 Lisäkommentteja	38
	7.3 Tutkimuksen arviointi ja luotettavuus	39
8	Johtopäätökset ja kehitysideoita.....	40
	Lähteet	42
	Liitteet.....	44

1 Johdanto

Intiaanit ja heidän kulttuurinsa ovat kiinnostaneet muuta maailmaa siitä asti, kun Kolumbus purjehti Intiaksi olettamaansa Amerikkaan 1400-luvulla. Suomenkielinen sana intiaani tulee termistä Indian, joka tarkoittaa Pohjois-Amerikan alkuperäisiä asukkaita. He saivat nimityksen Kristoffer Kolumbuksetta hänen luultuaan heitä intialaisiksi (los indios). Suomenkielessä sanalla intiaani on vain yksi merkitys, mutta espanjassa (indios) ja englannissa (Indian) sillä tarkoitetaan myös intialaisia. (Andersson, Hämäläinen & Kekki 2013, 42.) Suomeksi intiaani on neutraali ja vakiintunut termi, ja siksi sitä käytetään myös tässä opinnäytetyössä.

Tämän opinnäytetyön tekijälle etenkin Pohjois-Amerikan intiaanit ovat olleet mielenkiintoinen asia varhaisnuoruudesta asti. Pihaleikeistä ”länkkärit ja intiaanit” oli yksi suosituimmista leikeistä naapuruston lasten kesken. Virikkeitä saatiin muun muassa Hopeanuoli-lehdestä. Intiaanitanssi leikkiteipin ympärillä oli yksi pihajuhlun kohokohdista. Kiinnostus intiaaneihin on säilynyt aina, mutta se on myöhemmin vahvistunut ja laajentunut.

Helsingissä järjestettiin vuoden 2013 toukokuussa tieteellinen intiaanitutkimuksen konferenssi, American Indian Workshop. Konferenssiin ilmoittautuneista kuitenkin vain noin 10 prosenttia ilmoitti kuuluvansa alkuperäiskansoihin. Kiinnostavaksi aiheeksi nousi kuinka he vähemmistönä kokevat tällaisen tilanteen akateemisessa maailmassa.

Tässä opinnäytetyössä on käytetty laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Tutkimusaineisto kerättiin sähköpostilla tehdyllä teemahaastattelulla. Tutkimuksen tekijä lähetti haastattelukysymykset kahdelletoista Yhdysvaltojen tai Kanadan alkuperäiskansoihin kuuluvalla tutkijalle. Tutkimushenkilöt osallistuivat Helsingin American Indian Workshop-konferenssiin tai olivat tulossa sinne, mutta joutuivat perumaan tulonsa tai olivat osallistuneet muihin AIW- tai vastaaviin konferensseihin.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa intiaanitutkijoiden ajatuksia ja kokemuksia akateemisessa konferenssiympäristössä, jossa he ovat vähemmistönä. Tutkimuksen tavoitteena on tulosten perusteella mahdollisesti saatavan uuden tiedon ja kokemusten hyödyntäminen tulevaisuudessa American Indian Workshoppeja tai vastaavia konferensseja järjestäville tahoille. Tutkimuksen tulokset vaikuttaisivat kiinnostavan myös suomalaisia intiaanitutkijoita.

Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat intiaanit ja alkuperäiskansat sekä identiteettikäsite. Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan kulttuurivälisen viestinnän esteitä, asenteita ja ennakkoluuloja sekä stereotyyppioita.

2 Opinnäytetyön toteuttaminen

2.1 Opinnäytetyön taustaa, tarkoitus ja tavoitteet

Intiaaneihin liittyvä tutkimus valikoitui opinnäytetyön aiheeksi useasta syystä. Alusta asti oli tärkeää, että aihe olisi opinnäytetyön tekijää kiinnostavasta aihepiiristä, joten intiaanien kanssa ”kilpailivat” myös valaat ja majakat. Intiaaniaihe tuli valituksi suurelta osin Helsingissä vuoden 2013 toukokuussa järjestetyn American Indian Workshop konferenssin takia. Vuorossaan 34. konferenssin teemana olivat intiaanit ja taide otsikolla Art of Indians, Indians of Art. Opinnäytetyön tekijä oli ilmoittautunut konferenssiin töihin vapaaehtoistyöntekijäksi asiakaspalvelu- ja neuvontatehtäviin jo aikaisemmin, sillä tutkija on ollut kiinnostunut intiaaneista jo varhaisnuoruudesta asti. Kiinnostus intiaaneihin on säilynyt läpi vuosien, mutta se on myöhemmin vahvistunut ja laajentunut. Tutkimuksen tekijä on jäsenenä Suomen intiaaniyhdistyksessä ja toimii tällä hetkellä sen hallituksessa sekä jäsenrekisterinhoitajana.

Vähemmistöjen ja uhanalaisten lajien asiat ovat olleet opinnäytetyön tekijälle tärkeitä teini-iästä lähtien. Konferenssiin ilmoittautuneiden joukossa olivat selvästi huomattavana vähemmistönä USA:n ja Kanadan alkuperäiskansojen edustajat, vaikka kyseessä oli nimenomaan intiaanien asioita käsittelevä tapahtuma. Tutkija huomasi pohtivansa asiaa heidän kannaltaan, ja näin ollen kiinnostavaksi tutkimusaiheeksi nousi luonnollisesti ”miten intiaanit eli alkuperäisväestö kokevat valkoisten eli valtaväestön tekemän intiaanitutkimuksen”. Myöhemmin aihe tarkentui vielä akateemiseksi intiaanitutkimukseksi. Tutkimuksen tekijä ehdotti opinnäytetyön aihetta opettajalleen ja saatuaan hyväksyvän vastauksen aloitti sen työstämisen. Laureassa ei ole aikaisemmin tehty intiaanitutkimusta ainakaan tästä aihepiiristä ja näkökulmasta, joten se on uudenlainen aluevaltaus koulullekin.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa intiaanien ajatuksia ja kokemuksia akateemisiin intiaanitutkimuksen konferensseihin osallistumisesta ympäristössä, jossa he ovat vähemmistönä valtaväestön joukossa. Tämän lisäksi tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää intiaanien mielipiteitä muun maailman eli valtaväestön tekemästä akateemisesta tutkimuksesta heidän kulttuuristaan sekä kerätä tietoa intiaanien kokemuksista mahdollisten eri kulttuurien välillä esiintyneiden ristiriitojen osalta.

Opinnäytetyön tekijällä ei ole tiedossaan muita tutkimuksen aiheesta tehtyjä tutkimuksia, joten uuden ja ajankohtaisen tiedon kerääminen oli tästäkin syystä perusteltua. Tutkimuksen tavoitteena on tulosten perusteella saatavan uuden tiedon ja kokemusten hyödyntäminen tulevaisuudessa American Indian Workshoppeja tai vastaavia konferensseja järjestäville tahoille. Tekijän kuuleman palautteen perusteella tutkimuksen aihe vaikuttaisi kiinnostavan ainakin suomalaisia intiaanitutkimusta tehneitä tai tekeviä tutkijoita sekä Suomen intiaaniyhdistyksen

jäseniä. Myös useat muut intiaaneista harrastusmielessä kiinnostuneet ihmiset ovat pitäneet aihetta mielenkiintoisena.

2.2 Termien määritelmiä

Intiaanilla (Indian, American Indian) tarkoitetaan Pohjois-Amerikassa asuvia ihmisiä, joiden esi-isät asuivat siellä Kolumbuksen rantautuessa maahan 1400-luvulla. Intiaaneista voidaan myös käyttää Yhdysvalloissa ilmaisua Native American, alkuperäinen amerikkalainen, ja Kanadan puolella First Nations tai First People eli ensimmäiset kansat. Indigenous peoples tarkoittaa alkuperäiskansaa tai alkuperäisväestöä. Suomenkielinen sana intiaani tulee englanninkielisen termistä Indian. (Andersson ym. 2013, 42.)

Kansainvälinen työjärjestö ILO (International Labour Organization) määrittelee alkuperäiskansoiksi sellaiset kansat, jotka ”polveutuvat väestöstä, joka maan valloituksen tai asuttamisen tai nykyaikaisten valtionrajojen muodostumisen aikaan asui maassa” ja ”ovat säilyttäneet kokonaan tai osittain omat sosiaaliset, taloudelliset, kulttuuriset ja poliittiset instituutionsa, laitoksensa”. Tämän lisäksi alkuperäiskansoilla tulee olla halu vapaaehtoiseen oman erityislaatuisen identiteettinsä säilyttämiseen. (Toivonen 2013, 41-42.)

Identiteetistä voidaan puhua myös termeillä minä tai minäkäsitys. Pohjoisamerikkalaisen sosiaalipsykologian perinteessä puhutaan minästä tai minuudesta (self), jonka ajatellaan olevan mielensisäistä ja yksilökeskeistä. Identiteetti-termi puolestaan edustaa sosiaalipsykologian eurooppalaista perinnettä. Tässä perinteessä minän ja minäkäsityksen syntymisessä korostetaan ryhmien välisiä suhteita ja ryhmäjäsennyttä. Perinteisen ajatuksen mukaan ihminen vastaa ”kuka minä olen”-kysymykseen henkilökohtaisen identiteettinsä pohjalta. Tällöin hän luonnehtii itseään piirteillä, joiden perusteella hän kokee eroavansa toisista ihmisistä tai olevansa ainutlaatuinen, kuten ”minä olen reipas” tai ”olen oppilaskunnan puheenjohtaja”. Esimerkiksi ammatillisesti, kansallisuuden tai ihonvärin perusteella samaan ryhmään tai yhteisöön kuuluvilla ihmisillä on yhteisöllisesti jaettu identiteetti (tai minus), jota kutsutaan sosiaaliseksi identiteetiksi. (Ahokas, Ferchen, Hankonen, Lautso & Pyysiäinen 2012, 38.)

Kulttuurintutkija Stuart Hall (Hall 2002, 21-23) erottaa kolme erilaista käsitystä identiteetistä: valistuksen subjekti, sosiologinen subjekti ja postmoderni subjekti. Valistuksen subjektin identiteettikäsityksen mukaan ihmiselle muodostui syntymässä sisäisestä ytimeistä koostuva keskus, joka pysyi samana koko ihmisen elämän ajan. Tämän ajattelutavan mukaan ihmiset olivat tietoisuudella, toimintakyvyllä ja järjellä varustettuja ”täysin yhtenäisiä yksilöitä”. Klassisessa sosiologisessa näkemyksessä identiteetin muodostumiseen vaikuttavat minän ja yhteiskunnan välillä oleva vuorovaikutus. Sen mukaan ihmisellä on edelleen sisällään ydin tai

olemus, mutta se ei pysy samana, vaan ulkopuolella olevat kulttuuriset maailmat tarjolla olevine identiteetteineen muuttavat ja muotoilevat ydintä.

Hall toteaa varman, yhtenäisen, pysyvän ja johdonmukaisen identiteetin olevan fantasiaa. Kulttuuristen maailmojen muuttuminen ja monipuolistuminen murtavat myös yksilön identiteettiä. Aikaisemmin vakaan ja yhtenäisen minäkäsityksen omanneen ihmisen identiteetti olikin hajoamassa osiin eli useisiin eri identiteetteihin, jotka saattoivat jopa olla epäsopivia tai ristiriidassa toisiinsa nähden. Tämän seurauksena kolmannen eli postmodernin subjektin käsityksen mukaan yksilöllä ei ole ”kiinteää, olemuksellista tai pysyvää identiteettiä”, vaan se muokkautuu jatkuvasti ympärillä olevien kulttuuristen rakenteiden mukana, ja on näin ollen määrittynyt historiallisesti eikä biologisesti. Tällöin henkilö ottaa eri aikoina erilaisia identiteettejä. (Hall 2002, 21-23.)

Maureen Guirdhamin (Guirdham 2008, 48) mukaan kulttuurin muodostavat ihmiset, joilla on sukupolvelta toiselle tunnusomaisesti periytyneitä yhteisiä ajatuksia ja arvoja. Kulttuuri syntyy sen jäsenten ja ryhmien aikaisemman toiminnan pohjalta. Kulttuurien välisessä viestinnässä ei puhuta niin sanotusta korkeakulttuurista, johon kuuluvat muun muassa musiikki, taide ja teatteri, vaan kulttuurista, joka tarkoittaa antropologisesti tarkasteltuna ja laajasti ilmaistuna yhden ihmisryhmän tai yhteisön elämää suhteessa toisen ryhmän erilaiseen elämäntyyliin. Antropologit jakavat kulttuurin pinnalliseen ja syvempään kulttuuriin. Pinnallinen kulttuuri kuvaa asioita, jotka näkyvät ulkomaalaisille vierailijoille selkeästi erilaisina, kuten musiikki, ruoka, pukeutuminen ja eleet, sekä hienovaraisemmin näkyviä asioita, joita ovat esimerkiksi roolit ja säännöt.

Piilossa olevat eli kulttuurin syvemmät osat eivät ole heti havaittavissa ihmisaistein. Syvempiä osia ovat esimerkiksi yhteisön monenlaiset tavat, kieli, maailmankuva ja sukulaisuussuhteet. Edellisten lisäksi myös sosiaalinen järjestelmä sekä muut jokapäiväiset käytännöt ja itsensä selvytymisenä pidetyt asiat ovat niitä, jotka tekevät tästä ryhmästä omanlaisensa muihin ryhmiin nähden. Kulttuurin maailmankuvan perusteella saadaan tietoa sen suuntautumisesta esimerkiksi filosofisia aiheita kohtaan, joita ovat muun muassa luonto, maailmankaikkeus ja ihmisuus. Tässä aihepiirissä on usein käytetty esimerkkinä intiaanien ja euroamerikkalaisten suhdetta luontoon. Intiaanien näkemyksen mukaan ihminen on yhtä luonnon kanssa, siis itsekin osa luontoa, kun taas euroamerikkalaisessa katsantokannassa ihminen on (kaiken) keskiössä. (Guirdham 2008, 50.)

3 Intiaanit tämän päivän maailmassa

3.1 Historiaa

Intiaanien ja valkoisten välillä on käyty taisteluita monella saralla muutenkin kuin historiallisilla sotatantereilla. Yksi esimerkki ”uudesta vanhasta” taistelusta on edelleen käynnissä oleva oikeustaistelu niin kutsutun Kennewickin miehen luurangosta. Vuonna 1996 Yhdysvalloista löytynyt luuranko on arvioitu noin 9000 vuotta vanhaksi, ja on siten vanhimpia Amerikasta löydettyjä ihmisen jäänteitä. Luonnollisesti tutkijat olivat innoissaan asiasta ja halusivat selvittää luiden tarinan perin pohjin. Tutkimuksissa ei kuitenkaan päästy alkua pidemmälle, sillä viisi löytöalueella asuvaa intiaanikansaa vaati luiden palauttamista heille niiden uudelleen hautaamista varten. Kansat vetosivat vuoden 1990 lakiin, joka oli laadittu suojelemaan intiaanien hautoja. Tutkimukset lakkautettiin ja luut lukittiin laatikoihin päätöstä odottamaan. Tutkijat vastasivat tähän hakemalla itselleen oikeutta luurangon tutkimiseen kansalaisoikeuksiansa perusteella vuoden 1866 lain nojalla. Laki on laadittu alkujaan takaamaan etnisille ryhmille yhtäläiset oikeudet euroamerikkalaisten kanssa. Viime vuosien tulkitsemisen mukaan laki takaa myös valkoisille samat oikeudet, joten tutkijoiden argumenttina oli, että mikäli heitä estetään etnisyytensä tai rotunsa vuoksi tutkimasta luita, se loukkaa heidän kansalaisoikeuksiaan. (Hämäläinen 2001.)

Hämäläisen (Hämäläinen 2001) mukaan edellä kuvatussa taistelussa ei kuitenkaan ole kysymys ainoastaan Kennewickin miehen luista, vaan yleisesti Amerikan ja samalla muidenkin maiden alkuperäisväestöjen oikeuksista ja identiteetistä sekä myös tutkijoiden oikeuksista tehdä työtään. Lisäksi kysymys on ainutlaatuisten arkeologisten todisteiden kohtalosta - kuuluvatko menneisyyden ”aarteet” arvokkaine tietoineen kaikille vai vain tietyn kansan tai kulttuurin jälkeläisille.

Toinen ”hyvä” esimerkki historian tapahtumien vaikutuksesta nykypäivään on lakotaintiaanien taistelu Mustista kukkuloista (Black Hills). Lakotojen oikeudet Mustiin kukkuloihin perustuvat alun perin vuonna 1868 tehtyyn sopimukseen, mutta kahdeksan vuotta myöhemmin, vuonna 1876, lakotat pakotettiin luopumaan alueesta. Valtion tehdessä uutta sopimusta heidän kanssaan, kaikkia alkuperäisen sopimuksen kohtia ei otettu huomioon. Eri oikeusasteissa käsitellyssä asiassa on tehty vuonna 1980 päätös, että Mustien kukkuloiden alue on viety intiaaneilta sopimusten vastaisesti. Tehdyn päätöksen mukaan lakotoille maksettu korvaus alueesta ei ole ollut riittävä, joten heille myönnettiin 105 miljoonan korvaus alueesta. Lakotat eivät hyväksyneet tätä, koska se olisi heidän mielestään tarkoittanut myös sen hyväksymistä, ettei 1870-luvulla tapahtunut sopimusrikkomus ollut laitton. Mustien kukkuloiden palauttamisesta lakotoille tehtiin ehdotus Yhdysvaltojen kongressin taholta jo 1980-luvulla, mutta lainsäädäntöä ei ole saatu aikaan. Lakotoille myönnettyt rahat ovat edelleen kasvamas-

sa korkoa hallituksen ylläpitämässä rahastossa, ja sen arvoksi arvioitiin vuonna 1998 noin 500 miljoonaa dollaria. (Andersson 2009, 296-297.)

3.2 Nykypäivää

1900-luvun alussa Yhdysvalloissa ja Kanadassa oli ollut alkuperäiskansojen edustajia vähemmän kuin puoli miljoonaa, mutta 2000-luvun alussa heitä oli noin viisi miljoonaa (Andersson & Henriksson 2010, 456). Uudempien tilastotietojen mukaan Yhdysvaltojen kokonaisväestöstä 5,2 miljoonaa (1,7 %) identifioi itsensä alkuperäiseksi amerikkalaiseksi tai alaskalaiseksi (Native Alaskan), tai muun etnisen ryhmän yhdistelmään kuuluvaksi vuonna 2010. Sen sijaan pelkästään intiaaniksi tai Alaskan alkuperäiskansoihin kuuluvaksi koki itsensä 2,9 miljoonaa (0,9 %) henkilöä kansasta. Heistä vain 23 % asuu intiaanialueilla tai Alaskan ”intiaanikylissä”. Vuonna 2013 Yhdysvalloissa oli 566 liittovaltion tunnustaa itsenäistä heimoa. Yhdysvaltojen osavaltioista eniten intiaaneja asuu Kalifornian alueella, ja kaupungeista New York Cityssä. (Braun 2014, 54.)

Vuonna 2011 Kanadan puolella 1 400 685 (4,3 %) henkilöä olivat identifioineet kuuluvansa alkuperäiskansoihin, joita ovat intiaanit, inuitit ja Métissit. Ensimmäisiin kansoihin (First Nations) eli intiaaneihin ilmoitti kuuluvansa 851 560 henkilöä, joka on 60,8 % kaikista alkuperäiskansoihin kuuluvista ja 2,6 % koko Kanadan väestöstä. Ensimmäiset kansat on monimuotoinen ryhmittymä, joka edustaa yli 600 kansaa ja yli 60 kieltä. Heistä hieman yli puolet eli 55 % elää reservaateissa, ja 45 % kaupungeissa sekä maaseuduilla, haasteellisen matkan päässä, kaukaisissa paikoissa. (Preston 2014, 44.)

Catherine C. Robbinsin kirjan nimi *All Indians does not live in teepees (or casinos)* tuo esille kaksi vahvaa stereotypiaa liittyen intiaanien historiaan ja nykypäivään. Robbins mainitsee kirjan koko nimen viittaavan siihen, kuinka uusi stereotyyppi syrjäyttää/korvaa vanhan. Aikaisemmin tipi tunnettiin kaikkien intiaanien ja heidän alkukantaisuutensa symbolina, vaikka se tosiasiaa on ollut ennen kaikkea tasankointiaanien asumus. (Robbins 2011, xi). Nykypäivään liittyvä aihe on puolestaan intiaanit ja kasinot.

Intiaanien nykyisten kasinoiden ”juuret” ovat 1970-luvun bingo toiminnassa Kaliforniassa ja Floridassa. Aluksi palkintoina oli kahvipaketteja ja muita pieniä asioita, mutta havaittuaan, etteivät osavaltioiden tietyt lait koske heitä, bingoiltojen palkintosummat ja samalla niiden suosio, kasvoivat. Osavaltioiden kiinnostuttua toiminnasta ja uhattua sulkea bingohallit, intiaanit veivät asian oikeuteen, koska he halusivat käyttää toiminnasta saatavat voitot reservaattien hyväksi osavaltioiden kassojen kartuttamisen sijasta. Vuonna 1987 tehdyn päätöksen mukaan intiaanit voivat harjoittaa reservaateissa sellaisia pelitoimintoja, joita osavaltio ei ole erikseen kieltänyt. Ettei koko bingo toimintaa tarvinnut kieltää, tarvittiin uusi laki liittovaltion

taholta, ja vuonna 1998 kongressi laati lain, joka sääti intiaanien pelaamista (Indian Gaming Regulatory Act, IGRA). Laki määräsi intiaanit neuvottelemaan osavaltioiden kanssa aina halutessaan laajentaa pelitoimintaansa. (Henriksson 2008, 12.)

Lain tulon jälkeen monet osavaltiot ja intiaaniheimot ovat tehneet molempia osapuolia kannattavia sopimuksia, mutta monet ovat myös joutuneet pitkiin kiistoihin asioista. Bingohalleista on ajan kuluessa kasvanut tuottoisia kasinoita aiheuttaen kateutta jopa toisten intiaanien keskuudessa, sillä kaikki eivät pääse osallisiksi niiden tuomasta hyvinvoinnista sekä hyvistä suhteista päättäjiin. Toiset intiaanikansat eivät edes halua perustaa kasinoita mailleensa, mutta siitä asiasta ei olla aina yksimielisiä kansojen sisällä, koska osalle kansasta kasinoiden tuomat edut kelpaisivat hyvin. Kasinoilla on varmasti myös haittavaikutuksensa, mutta ensisijaisesti ne ovat edesauttaneet monien intiaaniheimojen mahdollisuuksia reservaattiansa asioiden, kuten koulutuksen, rakentamisen ja yleisen hyvinvoinnin parantamisessa. (Henriksson 2008, 12-13.)

4 Intiaaneja koskevat tutkimukset

4.1 Akateemiset tutkimukset

Amerikan alkuperäiskansat ovat kiinnostaneet eurooppalaisia ensimmäisistä kontakteista lähtien myös tieteellisesti. Papit, virkamiehet ja sotilaat ovat kirjanneet ylös tietoja ja kuvauksia, joita voidaan pitää tieteellisen tutkimuksen esiasteena. Myöhemmin akateeminen intiaanitutkimus on jatkanut tästä ja hyödyntänyt näitä tietoja.

Intiaanitutkimuksessa (Yhdysvalloissa Native American Studies tai Kanadassa First Nation Studies) Pohjois-Amerikan alkuperäiskansojen kulttuureita, historiaa, nykypäivää, politiikkaa ja useita muita tutkimusaiheita lähestytään monelta tieteenalalta. Akateemisena oppiaineena intiaanitutkimusta pyritään tekemään heidän näkökulmastaan ja heidän omiin kokemuksiinsa pohjautuen. Monet yliopistot ottivat pikkuhiljaa intiaanitutkimuksen osaksi opetusohjelmaansa, joten sen asema oppiaineena on nykyään vakiintunut muiden etnisten opetusohjelmien tavoin. (Andersson ym. 2013, 52-53.)

Myös intiaanien ja valkoisten välisiä suhteita on tutkittu yllä mainittujen aihepiirien osalta. Siksi olikin tärkeää pyrkiä rajaamaan tämän tutkimuksen aihe mahdollisimman tarkasti koskemaan ainoastaan intiaanien kokemuksia, sekä liittymään vain akateemisiin konferensseihin tai tapahtumiin, ja niissä esiteltävään intiaanitutkimukseen. Tutkimukseen olisi vaihtoehtoisesti voitu ottaa rinnalle mukaan myös valkoisten kokemukset samasta tilanteesta, mutta silloin aihealue olisi ollut jo paljon laajempi.

4.2 American Indian Workshop

The American Indian Workshop (myöhemmissä vain AIW) perustettiin 1980 Amsterdamissa, kun muutamat suurempaan konferenssiin (European Association for American Studies, EAAS) osallistuneet tutkijat järjestivät tapaamisen tuodakseen yhteen eri maiden intiaanitutkimukseen suuntautuneet tutkijat ja tieteenalat. AIW:n tavoitteena on myös saattaa yhteen nuoret ja kokeneet tutkijat jakamaan asiantuntemuksensa ja kokemuksensa. Konferenssi järjestetään vuosittain eri Euroopan maissa jonkin paikallisen akateemisen instituution toimesta. AIW-konferensseista on muodostunut yksi tärkeimmistä tapahtumista Yhdysvaltojen ja Kanadan alkuperäiskansojen tutkimuksessa maailmanlaajuisesti. Lisäksi siitä on tullut osallistujille innovatiivinen tapahtumapaikka Euroopassa. American Indian Workshop-konferensseissa intiaanitutkijoita ja -esiintyjiä arvostetaan ja heidät vastaanotetaan tervetulleina. (Feest 2004, 31; American Indian Workshop 2014.)

4.3 Intiaanit tutkivat intiaaneja

1800-luvulla muutamat harvat intiaanit onnistuivat hankkimaan itselleen euroamerikkalaisen tieteellisen koulutuksen. He olivat yleensä lääkäriksi valmistuneita miehiä ja koko 1800-luvulla heidän joukossaan olikin vain yksi lääkäriksi valmistunut intiaaninainen. Ensimmäinen ”valkoisten tieteen keinoin intiaanikulttuureja tutkinut intiaani”, William Jones, valmistui Harvardin yliopistosta maisteriksi vuonna 1900 ja tohtoriksi Columbian yliopistosta vuonna 1904. (Andersson & Henriksson 2010, 446-449.)

Yksi tärkeimmistä intiaanien asioihin vaikuttaneista intiaaneista on ollut tiedemies ja kirjailija Vine Deloria Jr. Työskennellessään johtajana Amerikan intiaanien kansalliskongressissa 1960-luvulla, Deloria näki intiaanien todellisen aseman Yhdysvalloissa. Heidä ei pidetty nykyaikaisina ihmisinä tai ajatteli heidän olevan mukana politiikassa, vaan näki heidät sen sijaan valtion huollettavina ja menneisyyden jäänteinä. He sopivat lännenelokuviin tai koristeeksi seinille. Vine Deloria työskenteli koko elämänsä tämän asian muuttamiseksi, ja siitä syntyi aivan uusi tieteenala, intiaanitutkimus. Intiaanitutkimuksen periaatteiden mukaan intiaanit itse määrittelevät keitä he ovat, eivätkä historioitsijat tai antropologit. (Andersson & Henriksson 2010, 448-449.)

4.4 Suomalainen akateeminen intiaanitutkimus

Suomessa on tutkittu Pohjois-Amerikan alkuperäiskansoja ja heidän kulttuureitaan akateemisella tasolla jo 1700-luvulta lähtien. Uranuurtajana toimi 1748 Pohjois-Amerikkaan matkannut luonnontieteilijä Pehr Kalm. Matkakirjassaan hän kuvaili tapaamiensa alkuperäiskansojen elämää ja tapoja. Kalm toimi matkansa jälkeen professorina Turussa ja ohjasi seuraavina vuo-

sina oppilaidensa Pohjois-Amerikkaa käsitteleviä opinnäytteitä ja väitöksiä. Seuraava suomalainen akateeminen väitöskirja ilmestyi vasta vuonna 1988, mutta tässä välissäkin yliopistoissa on tehty alkuperäiskansoihin liittyviä lisensiaatintöitä ja pro gradu -tutkielmia sekä useita populäärejä teoksia ja tietokirjoja. Viime vuosikymmeninä Suomessa on pieneksi maaksi tehty paljon intiaanitutkimusta esseistä väitöskirjoihin ja lehtiartikkeleista tietokirjoihin, joista osa on saanut huomiota ja arvostusta ulkomaillakin. (Hämäläinen 2004, 10; Andersson ym. 2013, 170-173.)

Vuonna 1977 perustettu Suomen intiaaniyhdistys edustaa harrastuspohjaista näkökulmaa intiaanitutkimukseen. Yhdistyksen pyrkimyksenä on saattaa yhteen intiaaneista kiinnostuneita ihmisiä, riippumatta heidän koulutuksestaan tai kiinnostuksen kohteistaan. Yhdistyksen tarkoituksena on jakaa asiallista tietoa alkuperäiskansoista; heidän elämästään ja kulttuuristaan historiasta nykypäivään. Lisäksi yhdistys edistää ja tukee muun muassa yhteistyötä intiaanikansojen kanssa sekä koko Amerikan mantereen alkuperäiskansoihin kohdistuvaa kiinnostusta Suomessa. (Suomen intiaaniyhdistys ry 2014.) Vuonna 2013 Suomi-Amerikka Yhdistysten Liitto myönsi Suomen intiaaniyhdistykselle 1000 euron Thank You -palkinnon ”aktiivisesta, innostuneesta ja monipuolisesta toiminnasta” sekä ”taitavasta verkostoitumisesta” (Noreila 2013, 7).

5 Kulttuurienvälisen viestinnän esteitä

5.1 Sosiaalipsykologista näkökulmaa

Yleisiin kokemuksiin perustuen ajatellaan kasvotusten tapahtuvan viestinnän olevan puutteellista, ja sen voivan johtaa väärinkäsityksiin ja jopa konflikteihin. Väärinymmärretty viestintä johtuu Guirdhamin (Guirdham 2008, 158) mukaan joko fyysisestä tai psyykkisestä ”melusta”, joka estää viestin menemisen perille vastaanottajalle. Tällaisia syitä voivat olla esimerkiksi virheellinen väline tai valinta ja lähettäjän huono koodaus. Myös epätarkka tulkinta tai ymmärrys ja vastaanottajan tekemä harkitsematon luokittelu ehkäisevät viestin perillepääsyä. Kulttuurienvälisessä viestinnässä esteitä voivat aiheuttaa osapuolten erilaisten taustojen lisäksi yleiset ongelmat ryhmän keskinäisessä yhteydenpidossa sekä ennakkoluulot ja stereotypiat. Vaikka edellä mainitut ovat yleismaailmallisia esteitä, ne koskevat erityisen voimakkaasti kulttuurienvälisiä viestintätilanteita.

Guirdham esittää, että avainajatus erilaisten taustojen johdosta esiintyvien käyttäytymiserojen ymmärtämisessä on kulttuuri. Kulttuurierot vaikuttavat kulttuurienvälisiin kohtaamisiin johtaen tavallisimmin väärinymmärryksiin tai konflikteihin sekä ryhmä- että yksilötasolla. Yksilön kohdalla erilaiset arvot, maailmankuvat tai uskomukset tulevat esille viestintäkäyttäytymisessä. Myös kulttuurin luomat erot odotuksissa, etenkin viestinnän sääntöjä koskevissa, sekä toisistaan eroavat puhetyylit tai kaavat saattavat aiheuttaa väärinymmärrystä. Yhden

yksilön tavasta puhua tai hänen sanattomasta viestinnästään voi käynnistyä myös ryhmätasolla tapahtuva ryhmien välinen prosessi, mikäli yksilön katsotaan stereotyyppisesti edustavan koko ryhmää. (Guirdham 2008, 48, 158-159.)

Tällä vuosituhanella millä tahansa työalalla työskentelevillä ihmisillä voi olla useita erilaisia lähtökohtia ja taustoja muun muassa etnisesti, kansallisesti ja ammatillisesti. Tausta saattaa vaihdella myös koulutus- tai kokemuspohjan mukaan, tai ihmisten aistilliset, fyysiset tai psyykkiset kyvyt voivat poiketa toisistaan. Onko tällä tosiasialla väliä paljon, vähän tai ollenkaan, määräytyy sen mukaan miten ja kuinka paljon taustan erilaisuudet vaikuttavat ihmisten käyttäytymiseen, mukaan lukien heidän tapansa kommunikoida. (Guirdham 2008, 47.)

Kulttuurienvälisissä kohtaamisissa yleisimpiä negatiivisia tunteita esiintuvia tilanteita ovat esimerkiksi vahvistamattomat odotukset, jolloin henkilö ei niinkään pety tai tuohdu itse tilanteesta, vaan siksi, ettei tilanne ole sitä mitä oli odotettu. Myös asettuminen vastakkain omien ennakkoluulojen kanssa saattaa olla epämiellyttävä kokemus. Tällöin henkilö huomaa kohtavansa ihmiset omassa kulttuurissaan oppimiensa luokittelujen (esimerkiksi ”he ovat erilaisia kuin me”) kautta, ja joutuu siis punnitsemaan uudelleen suhtautumistaan toisiin ihmisiin. Lisäksi tuntemus siitä, ettei kuulu niin kutsuttuun sisäryhmään sekä ahdistuneisuus esimerkiksi epävarmuudesta millainen käytös on sopivaa ja kuinka keskustella tilanteissa, nostavat esiin epämiellyttäviä tunteita. Tunnetila itsessään ei luonnollisestikaan aiheuta esteitä viestintään, vaan se kuinka yksilö käsittelee tunnettaan. Voimakkaasti reagoiminen on normaalia kulttuurienvälisessä tilanteessa, ja näiden tunteiden kohtaaminen hedelmällisesti vaikka aggression sijasta, onkin eräs taitavan kulttuurienvälisen viestinnän tärkeistä taidoista. (Guirdham 2008, 180.)

5.2 Asenteita ja ennakkoluuloja

Asenteilla arvioidaan sosiaalisen ympäristön kohteita ja niiden merkitystä. Asenne on arvoa suppeampi käsite, ja yksittäiset asenteet ovat yleensä samansuuntaisia kuin arvot. Sosiaalipsykologiassa asenteita on tutkittu jo pitkään. Yksinkertaisin määrittely esittää asenteen positiivisena tai negatiivisena tunteena. Toisen määritelmän mukaan asenne on kokemuksista muodostunut psyykkinen ja neuraalinen valmiustila, jonka mukaisesti ihminen reagoi ympäristöönsä. Asenteet ovat tärkeä osa sosiaalista identiteettiämme, ja vaikuttavat tekemiimme valintoihin. Valmiustilasta huolimatta ihmisellä on edelleen vaikutusmahdollisuus tekemisiinsä. Asenteiden ilmaisu on tilanteeseen sidottua eli siihen vaikuttavat sellaiset seikat kuin mistä on kysymys, muiden paikalla olevien ilmaisemat asenteet sekä vuorovaikutustilanne. (Aho-kas ym. 2012, 64-65.)

Psykologisen katsontakannan mukaan ihmisillä on monenlaisia asenteita, mutta todellisissa tapahtumissa henkilöt eivät aina toimi asenteidensa mukaisesti. Esimerkiksi kyselyissä ihmiset saattavat kertoa suhtautuvansa tyynesti asioihin, ja käytännön tilanteessa toimivatkin aivan eri tavalla. Ihmiset asennoituvat kaikkiin asioihin, toisiin ihmisiin, tilanteisiin ja ajatuksiin, aina jollainlailla, ja asenteiden kohdistuessa sosiaaliseen ympäristöönsä, se näkyy erilaisina tapoina suhtautua kohteeseen sekä mielipiteinä asioista ja ihmisistä. Asenteiden antamien merkitysten avulla ihminen tulkitsee maailmaa, ja ne ovat ”opittuja, lieviä tai voimakkaita ajattelun, tunteiden ja toimintojen malleja, taipumuksia toimia tietyllä tavalla”. Mielipiteillä ilmaistaan asenteita, esimerkiksi yhteisössä yleisesti olevia tai yksilön omakohtaisia käsityksiä, vaikka mielipiteen ja asenteen eroa ei aina voidakaan määritellä tarkasti. (Vilkkö-Riihelä 1999, 689-690.)

Ennakkoluulojen sosiaalipsykologisen määritelmän mukaan niissä on kysymys joihinkin ihmisryhmiin liittyvistä negatiivisista asenteista, jotka muodostuvat asioiden lokeroimisen kautta. Etninen tausta, uskonto, kansallisuus ja sukupuoli ovat esimerkkejä ihmisten luokittelusta. Ennakkoluulojen muodoista ovat yleisiä etnisyyteen, ikään ja sukupuoleen kohdistuvat kielteiset asenteet. Samoin kuin asennekin on henkilön toimintaan ja tulkintoihin vaikuttava valmiustila, myös ennakkoluulot eli ennalta asetetut oletukset ohjaavat ihmisen huomioita ja arvioita. Ennakkoluuloilla ei ole paljonkaan tekemistä järjen kanssa, vaan ne ovat tunneperäisiä. Siksi esimerkiksi ennakkoluulojen muuttamiseen suunnattu kampanja voi onnistua tavoitteessaan järjen tasolla, mutta tunnetasolla kielteinen suhtautuminen voi pysyä edelleen olemassa piilevinä ennakkoluuloina. (Ahokas ym. 2012, 77-78.)

5.2.1 Piilevät eli implisiittiset asenteet

Tiedostamattomia ennakkoluuloja kutsutaan implisiittisiksi asenteiksi. Ihmiset voivat salata todelliset asenteensa esimerkiksi siksi, että ne eivät ole sosiaalisesti hyväksytyjä. Joskus asenteiden kertominen tai näyttäminen ei ole halusta kiinni, vaan henkilö ei itsekään ole tietoinen kaikista asenteistaan. Ihminen käsittelee tietoa automaattisesti eli pinnallisesti tai prosessoi sitä systemaattisesti eli tietoisesti. Piilevien asenteiden tutkiminen on kohdistunut siihen osaan ihmisen tiedonkäsittelyä, joka ei tavoita esimerkiksi tietoista kontrollia tai aikomusta, eli automaattiseen tiedonkäsittelyyn. Tutkimuksien perusteella on ehdotettu esimerkiksi hyödyttömiä implisiittisiä asenteita voitavan muuttaa, mikäli ne ensin tiedostetaan ja tuodaan sitä kautta tietoisuuden ulottuville. Piilevien asenteiden tutkimiseen on kehitetty Implisiittisten assosiaatioiden testi (IAT), jolla tutkitaan asenteita, joista ihmiset eivät itsekään tiedä. Muun muassa ikäsyrjintään tai etnisiin ennakkoluuloihin liittyneissä tutkimuksissa on todettu, että tasa-arvoa kannattavina ja suvaitsevaisina itseään pitäneillä ihmisillä olikin testin mukaan piileviä syrjiviä asenteita. (Ahokas ym. 2012, 77.)

Philip J. Delorian kirjassaan käyttämä esimerkki kauneussalongissa vierailevasta intiaaninaisesta tuo esille kuinka odotukset ja poikkeamat ”luovat” toisensa, eikä niihin liittyviä taustoja ole aina helppo tiedostaa. Kun intiaaninaisen valokuvaa katsova ihminen naurahtaa, siihen ei välttämättä liity mitään pahansuopaisuutta, mutta naurahduksen aiheuttaa yleensä stereotyyppinen ajatus intiaaninaisen olemisesta väärässä paikassa. Kyseisen ajatuksen perusta on Delorian mukaan muokattu historian kautta jo paljon aikaisemmin, tässä tapauksessa muun muassa yhteisinä ideologioina ja oletuksina siitä, millaisina ja missä intiaaninaiset voidaan nähdä, eli tätä kautta naurahdukseen liittyy myös negatiivista sävyä. Deloria toteaa myös, että poikkeama syntyy suhteessa tiettyihin, jo olemassa oleviin ja hyväksytyihin normeihin ja luokitteluihin, joiden mukaan ihmisten on helppo lokeroida asioita. (Deloria 2004, 3-5.)

5.2.2 Etniset ennakkoluulot

Monikulttuurisessa yhteiskunnassa etniset, rasistiset ja uskontoihin liittyvät ennakkoluulot voivat luoda ongelmia. Rasismin siemen kylvetään ajattelemalla esimerkiksi etniseen ryhmään kuuluvilla, ulkonäöltään selkeästi muista erottuvilla ihmisillä olevan keskenään samanlaisia ja muuttumattomia piirteitä. Edellä kuvattu näkemys erottaa ihmiset sisä- ja ulkoryhmiksi muun muassa kulttuurisen taustansa perusteella, ja edesauttaa syrjinnän kehittymistä. Ihmisten jaottelu esimerkiksi mustiin ja valkoisiin ”rotuihin” on sosiaalipsykologien mukaan keinotekoinen, sillä ihmisten geeniperimä on sekoittunut. Rasismi voi olla biologista, jolloin ihmisten arvottaminen ja lokerointi perustuvat esimerkiksi ihonväriin, tai se voi pohjautua jonkin ryhmän tapoihin, uskontoon tai kieleen, ja olla siten kulttuurista. (Ahokas ym. 2012, 178.)

Usein rasismiksi mielletään väkivaltaisia tekoja, kuten tuhopoltot, pahoinpitelyt ja terrorismi, mutta jokapäiväisessä elämässä sen lievempiä muotoja voivat olla esimerkiksi etnisiin ryhmiin kohdistuvat vitsit tai rodullinen nimittely. Joissain tapauksissa vaikeuteen saada työpaikka, asunto tai opiskelupaikka saattaa vaikuttaa syrjintä etnisen tausta perusteella. Sosiaalipsykologiassa puhutaan myös ”modernista rasismista”, joka esiintyy piilorasismina sekä epäsuorana ja hienovaraisena syrjintänä näkyvän aggressiivisuuden sijasta. Piilorasismien kanssa voi olla samoin kuin piilevien asenteiden kanssa; ihminen ei aina itsekään huomaa rasismia itsessään eikä ole tietoinen ennakkoluulojensa vaikutuksesta ympäristöönsä. Ennakkoluulojen takana on usein ainakin osaksi tietämättömyys toisista kulttuureista, joten opetuksella ja kasvatuksella on merkityksellinen osa niiden vähenemiseen. (Ahokas ym. 2012, 179-180.)

Amerikkalaisessa sosiaalipsykologian oppikirjassa on kuvailtu esimerkki nykyajan ennakkoluuloista ja stereotyyppioista, joka sopinee moneen muuhunkin maahan kyseisen maan olosuhteisiin sovellettuna. Yhdysvalloissa useat ihmiset uskovat ilmiselvien rotuennakkoluulojen vähentyneen, tai yhteisön olevan muuttumassa jopa ”värisokeaksi”. Todisteiden mukaan joidenkin ennakkoluulojen erikoispiirteet ovat ”kutoutuneet” osaksi kulttuurirakennetta, ja sitä kautta

yhä olemassa. Stereotyyppien sisältö ja ennakkoluulojen kohteet ovat saattaneet muuttua, mutta näiden psykologisten ilmiöiden alkuperä ei ehkä ole kovinkaan erilainen. Kirjan esimerkissä lentokoneeseen saapui uskonnollisiin vaatteisiin pukeutuneita islaminuskoisia miehiä, jotka rukoilivat yhdessä lähtöaulassa, jakautuivat pareittain istumaan koneen eri osiin ja osa pyysi turvavyöhönsä pidennysosaa. Miesten käyttäytyminen huolestutti joitakin matkustajia, jotka mainitsivat asiasta henkilökunnalle. Huoli oli kohta levinnyt koko koneeseen ja laajentunut peloksi. Käytös näytti vihjaavan terrorismiin ja mahdollisesti toi mieliin 11.9.2001 lentokonekaapparit. Paremmalla ajalla pohdittuna, käytös saattoi olla terrorismin sijasta ennemminkin tyypillistä muslimien tai uskonnollisten johtajien tapaa toimia. (Baron, Branscombe & Byrne 2009, 185.)

5.3 Stereotyyppit

Stereotyyppit voivat olla ”ihmisen mielessä olevia kuvia muista ihmisryhmistä”, olettamuksia joihinkin tiettyihin ryhmiin kuuluvien henkilöiden ominaisuuksista sekä ”liioiteltuja yleistyksiä, joissa saattaa piillä totuuden jyvänen”. Stereotyyppien avulla ihminen suojelee itseään epämuikavalta asioiden tiedostamiselta eli käyttää sitä puolustuksena ”pahaa maailmaa” vastaan. (Vilkko-Riihelä 1999, 631-632.)

Intiaaneista on ollut stereotyyppioita siitä lähtien, kun eurooppalaisia on muuttanut heidän naapurueeseen Pohjois-Amerikkaan. Naapuruus ja yhteisien ihmellisten piirteiden kartoittaminen intiaanikansojen kanssa jäi silloin lyhytaikaiseksi, koska suurin osa intiaaneista oli haluttomia hyväksymään kohtaloaan joutua alueidensa valloittajien määräysvallan alaisiksi heidän itseoi-keutetun paremmuuden perusteella. Erilaisten intiaanikulttuurien ja kielten valtava määrä vaikeutti osaltaan järkevän kuvan muodostamista, joten stereotyyppit jäivät elämään. Stereotyyppien voimaan jäämiseen on vaikuttanut myös se, että tutkimukseen ei ole pystynyt tuomaan esille sellaista hyvää yleiskuvaa, joka olisi kumonnut ne. (Feest 1987, 610.)

Daniel Francis (Francis 1993, 7-8) toteaa kirjassaan *The Imaginary Indian*, että suuren kulttuurisen kuilun vuoksi eurooppalaisilla on ollut taipumus kuvitella asioita intiaaneista sen sijaan, että he olisivat opetelleet tuntemaan intiaanikansoja. Francisin mukaan eurooppalaiset ovat heijastaneet intiaanikansoihin omia toiveitaan ja pelkojaan suhteessa Uuteen Maailmaan. Mikäli Amerikka koettiin Eedenin puutarhaksi, intiaanit nähtiin ”siunattuina ja vaarattomina”, kun taas vastenmielisessä kokemuksessa heidät koettiin ”kauhistuttaviksi ja verenhimoisiksi”. Näin ollen intiaanit on ensimmäisestä kohtaamisesta alkaen nähty eurooppalaisten omien ennakoarvioiden ja ennakkoluulojen kautta.

Kirjailijat ovat myös osaltaan muokanneet ja ruokkineet tietynlaisten stereotyyppien muodostumista, joista varhaisimmat liittyvät muun muassa voimaan, elämellisyteen ja väkival-

taisuuteen. Intiaaneja on kuvattu esimerkiksi kannibaaleiksi jo 1500-luvulla Amerigo Vespuccin (*Mundus Novus*) ja 1600-luvulla Shakespearen (*The Tempest*) toimesta. Positiivisemmassa merkityksessä intiaanien oletettua erityistä voimakkuutta ja aggressiota on käytetty esimerkiksi automainoksissa (Pontiac, Ford), ja käytetään tänä päivänäkin amerikkalaisten urheilujoukkueiden nimissä (Chicago Blackhawks). Kuten Mark Shackleton kiteyttää *Kajo'*-lehden artikkelissaan, ”kaikki stereotypiat edustavat aina muunneltua totuutta” ja ne kertovat enemmän muiden näkemyksistä intiaaneista kuin intiaanien itsensä (Shackleton 2001, 9-11).

Yksi sitkeimmistä stereotypioista on ollut ajatus intiaanikansojen katoamisesta. Tämä on näkynyt valokuvissa, romaaneissa ja elokuvissa ainakin viimeisen kahden sadan vuoden ajan, Fenimore Cooperin romaanista *Viimeinen mohikaani* (1826) Kevin Costnerin *Tanssii susien kanssa* -elokuvaan (1990). (Shackleton 2001, 9-11.) Myös Catherine C. Robbins ottaa kantaa samaan asiaan kirjassaan *All Indians does not live in teepees (or casinos)* todeten, että vastoin vielä nykyäänkin voimassa olevia stereotyyppisiä kuvitelmia, intiaanit eivät todellakaan ole kadonneet tai katoamassa. Kirjoittajan mukaan ”intiaanit eivät koskaan lähteneet eivätkä he ole maahanmuuttajia tai maanpakolaisia”. Päinvastoin intiaanit ovat olleet alueillaan tuhansia vuosia ja taistelleet elämäntapansa ja kotiseutunsa puolesta, aina. Kahden maailman välisen loukun sijasta Robbins näkee heidän elävän ennemminkin elämän jatkumossa. Ihmiset, heimot ja kansat eivät ainoastaan muistele menneisyyden iloja ja kauhuja, vaan suuntaavat tulevaisuuteen menneisyys voimavaranaan. (Robbins 2011, xiii.)

Philip J. Delorian (Deloria 2004, 3-9) julkaisema kirja *Indians in unexpected places* käsittelee nimensä mukaisesti intiaaneja sellaisissa paikoissa ja tilanteissa, joissa heitä ei tavallisesti ole nähty tai edes kuviteltu nähtävän - valkoisten amerikkalaisten paikoissa. Kirjassa on useita esimerkkejä aiheesta, kuten intiaanijohtaja Geronimo tai Alaskan inuiteja ajamassa autolla ja intiaaninainen kauneussalongissa. Delorian pohdinnan kohteena ovat intiaaneihin liittyvät erilaiset odotukset ja poikkeamat. Stereotypia on hänen mielestään yksinkertaistettu ja yleistetty odotus, joka muodostuu käsityksistä, kirjoituksista ja ilmaisuista. Ja vielä tarkennettuna intiaanien ja valkoisten väliseen yhteyteen, Delorian sanoin stereotypia ”kuvailee karkeasti vallan, odotusten ja jonkin edustamisen yhteyttä”.

6 Tutkimuksen toteuttaminen

6.1 Käytetyt menetelmät

Tämän opinnäytetyön tutkimusongelmassa pyritään saamaan vastaus kysymykseen miten intiaanit kokevat valtaväestön akateemisen intiaanitutkimuksen. Tutkimusongelman aiheesta on ilmeisesti aikaisemmin tutkittu vain vähän, jos ollenkaan. Tuntemattoman ilmiön tutkimisessa käytetään laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimushenki-

löiden määrä on yhdestä muutamaan, kun määrällisessä tutkimuksessa tutkimusobjekteja voi olla jopa useista kymmenistä satoihin. (Kananen 2010, 37-38.)

Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa haastattelut toteutetaan yleensä satunnaisotoksena ja kerätyn aineiston tulee olla totuudenmukaista. Tämän tutkimuksen aineisto perustuu tietyn pienen ryhmän antamiin tietoihin ja heidän kokemuksiinsa, joten siitä saatua tietoa ei voida sanoa aukottomaksi totuudeksi, ainoastaan suuntaa antavaksi. (Tilastokeskus 2013.) Projektilla on yleensä selkeät tavoitteet ja lopputulos sekä etukäteen määritelty päättymispäivämäärä (Huotari & Salmikangas). Tämä tutkimus ei sovi projektin kaavaan jo pelkästään sen vuoksi, että sen lopputulosta ei pystytä millään määrittelemään etukäteen.

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista tutkimusaineiston kerääminen todellisista tilanteista, ja että aineiston hankinnassa käytetään menetelmiä, joissa tutkimushenkilöiden näkökulmat ja kokemukset tai mielipiteet pääsevät esille. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 155). Tämän tutkimuksen tarkoitus on kartoittava eli sen avulla esimerkiksi katsotaan mitä tapahtuu sekä selvitetään vähän tunnettua ilmiötä (Hirsjärvi ym. 2005, 129). Laadullisella tutkimusmenetelmällä voidaan myös tarkastella ihmisten välistä sosiaalista merkitysten maailmaa. Tutkimuksen tavoitteena on saada ihmisten omia kuvauksia heidän kokemasta todellisuudesta. (Vilka 2005, 97.)

Laadullinen tutkimus toteutetaan yksinkertaisimmillaan kysymällä asianomaisilta ilmiöstä (Kananen 2010, 38). Edellä oleva lause kiteyttää hyvin myös tässä tutkimuksessa käytetyn aineistonkeruumenetelmän eli teemahaastattelun luonteen. Nimensä mukaisesti teemahaastattelussa kerätään tietoa aihepiireittäin sellaisilla kysymyksillä, joiden avulla toivotaan vastauksia tutkimusongelmaan. Teemahaastattelua kutsutaan myös puolistrukturoiduksi haastatteluksi ja se on eniten käytetty tutkimushaastattelun muoto. (Vilka 2005, 101). Strukturoidussa haastattelussa kysymykset esitetään kaikille samalla tavalla ja samassa järjestyksessä sekä annetaan niihin valmiit vastausvaihtoehdot. Puolistrukturoidussa haastattelussa vastaajat saavat vastata omin sanoin valmiiden vastausvaihtoehtojen sijasta. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 47; Eskola & Vastamäki 2007, 25.) Tämän tutkimuksen haastattelukysymykset lähetettiin sähköpostilla samanlaisina kaikille, mutta vastausjärjestyksestä sekä vastauksien sisällöstä haastateltavat päättivät itse, joten käytössä on ollut puolistrukturoitu haastattelumuoto.

Tieteenä sosiaalipsykologia on kokemuksiin perustuva eli empiirinen tiede, ja sen teoriat perustuvat havaintoihin, jotka on tehty todellisissa tilanteissa. Sosiaalipsykologiassa tutkitaan luonnollisessa ympäristössä ihmisiä ja ryhmiä sekä näiden keskinäistä vuorovaikutusta. (Aho-akas ym. 2012, 185.) Tutkimusryhmäksi valittiin Helsingin AIW-konferenssiin osallistuvia alkuperäiskansojen edustajia, koska heidän oletettiin olevan tutkimusongelman vastauksen asian-

tuntijoita. Osallistujista vain noin kymmenen prosenttia, runsas kymmenen ihmistä, kuului oman ilmoituksensa mukaan edellä mainittuun ryhmään.

6.2 Haastattelukysymysten laatiminen

Kyselylomakkeen ja siihen liittyvän saatteen laatimisessa oli otettava huomioon useita asioita. Saateviestin sisältö oli tärkeätä muotoilla niin, että sen vastaanottajat motivoituisivat vastaamaan kysymyksiin. Saatteessa painotettiin heidän osallistumisensa ja vastauksiensa tärkeyttä tutkimukselle sekä sitä, ettei vastaajien henkilötietoja julkaista työssä. Yhdenmukaisuuden perusteella tämä käytäntö oli sama kaikkien vastaajien kohdalla, vaikka yksi haastatelluista olisi todella mielellään antanut mielipiteensä ja kokemuksensa nimellään julkaistaviksi. Viestissä oli myös tärkeätä kertoa taustatietoa tutkimuksen tekijästä, esimerkiksi oppilaitoksen nimi ja opinnäytetyön luonne, osallistuminen AIW-konferenssiin vapaaehtoistyöntekijänä ja Suomen intiaaniyhdistyksen hallituksen jäsenyys, etenkin niille vastaajaehdokkaille, joita tutkija ei ollut tavannut henkilökohtaisesti.

Haastattelun kysymyksiä laadittaessa tuli ottaa huomioon tutkimuksen aihepiirin laajuus. Tämän vuoksi kysymykset rajattiin koskemaan ainoastaan vastaajien kokemuksia akateemisista konferensseista ja niiden tapahtumista (esimerkiksi luennot, esitykset ja puheenvuorot). Lisäksi oli tärkeätä olla huomaavainen kysymyksissä käytettyjen sananmuotojen ja termien kanssa, jotta haastateltavat eivät kokisi kysymyksiä tungetteleviksi tai loukkaaviksi. Tai etteivät vastaajat ajattelisi tämän tutkimuksen tekijän kuuluvan siihen (turhan suureen) tutkijajoukkoon, joka tekee tutkimusta intiaanien kustannuksella vain omaksi hyödykseen ilman ajatusta, että tutkimus hyödyttäisi intiaaneja itseäänkin.

Haastattelukysymykset laadittiin ensin suomeksi ja käännettiin sen jälkeen englanniksi. Ensimmäisillä kysymyksillä haluttiin selvittää vastaajien perustiedot eli ikä, sukupuoli, heimo tai kansa, koulutus sekä työpaikka tai akateeminen yhteys. Seuraavat kysymykset koskivat identiteettiä yleensä ja erilaisissa tilanteissa. Haastateltavia pyydettiin määrittelemään ensisijainen, toinen ja kolmas identiteettinsä sekä kertomaan osallistuuko konferensseihin intiaanina vai tutkijana. Lisäksi vastaajilta kysyttiin heidän suhteestaan erilaisiin intiaani-termeihin yleisesti ja akateemisessa yhteydessä. Identiteetin määrittelyllä haluttiin tietoa kuinka vastaajat kokivat henkilökohtaisen identiteettinsä (minäkuva) sekä millaisia kulttuurisia tai sosiaalisia identiteettejä vastaajilla oli. Hallin identiteettikäsitteiden mukaan minän ja yhteiskunnan välinen vuorovaikutus ja ulkopuoliset kulttuuriset maailmat vaikuttavat identiteetin muodotumiseen. Ihmisen identiteetit muokkautuvat ympäristön mukana, jolloin eri aikoina voi olla erilaisia identiteettejä ja ne voivat joskus jopa olla epäsopivia tai ristiriidassa toisiinsa nähden. (Hall 2002, 21-23.)

Tämän jälkeen haastateltavilta tiedusteltiin yleisempiä kysymyksiä konkreettisiin konferenssi-käynteihin liittyen, että saataisiin yleiskuva muun muassa siitä, kuinka moniin ja minkälaisiin intiaanitutkimuksen konferensseihin vastaajat olivat osallistuneet. Niitä haastateltavia, jotka olivat työssä akateemisessa instituutissa, pyydettiin kertomaan tapahtuiko osallistuminen konferensseihin akateemisen instituutin edustajana vai henkilökohtaisen kiinnostuksen mukaan. Mikäli syy oli henkilökohtainen kiinnostus, tutkijaa kiinnosti lisäksi tietää mitkä olivat pääsyyt tai motivaatiot osallistumiselle. Kaikilta vastaajilta kysyttiin myös, olivatko he huomanneet eroja Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa järjestettyjen konferenssien välillä.

Helsingissä järjestetyn American Indian Workshop-konferenssin osallistujista vain noin kymmenen prosenttia tai jopa alle sen, oli intiaaneja. Tästä syystä tutkijasta oli hyvin mielenkiintoista kuulla, kuinka vastaajat kokivat osallistumisen Helsingissä tai yleisesti tämän kaltaisissa akateemisissa konferensseissa, joiden teemana olivat nimenomaan intiaanien asiat, mutta joissa intiaanit itse edustivat pientä vähemmistöä.

Kaiken muun materiaalin (esimerkiksi kirjat ja elokuvat) ohella intiaaneista on tehty myös lukuisia akateemisia tutkimuksia. Seuraavat haastattelukysymykset kartoittivat miten vastaajat kokivat intiaanitutkimusten suuren määrän sekä sen, että tutkimuksia tehdään ympäri maailman. Ja miten he näkevät tämän asian intiaaneina. Myös haastateltavien mielipiteet intiaanitutkimuksen laadusta ja näkökulmista yleisesti, yliopistojen välillä sekä eri kulttuurien eli Euroopan ja Yhdysvaltojen/Kanadan välillä kiinnostivat tutkijaa.

Guirdhamin mukaan kulttuurienvälisen viestinnän esteitä voivat aiheuttaa osapuolten erilaisen taustojen lisäksi ryhmien keskinäiset ongelmat, vahvistumattomat odotukset sekä ennakkoluulot ja stereotypiat. Nämä esteet ovat yleismaailmallisia, mutta ne koskevat erityisen voimakkaasti kulttuurienvälisiä viestintätilanteita. (Guirdham 2008, 158, 180.) Selkeästi näkyvien, esimerkiksi etnisten eli kulttuuristen ennakkoluulojen lisäksi ihmisillä voi olla myös tiedostamattomia eli implisiittisiä asenteita tai piilorasistista suhtautumista toisia yksilöitä tai ryhmiä kohtaan (Ahokas ym. 2012, 77, 179-180).

Seuraavilla kysymyksillä pyrittiin selvittämään, olivatko haastateltavat huomanneet edellä mainittuja kulttuurienvälisen viestinnän esteitä tai muunlaisia eroja intiaanitutkijoiden ja euroamerikkalaisten tutkijoiden välillä esimerkiksi näkökulmissa, asenteissa tai kokemuksissa. Jos eroja oli havaittu, vastaajia pyydettiin kertomaan niistä esimerkkejä. Edelleen kulttuurienväliseen viestintään liittyen vastaajilta kysyttiin olivatko he nähneet ristiriitoja intiaanitutkijoiden ja ei-intiaanitutkijoiden välillä sekä haluttiin myös tietää mistä ne saattoivat johtua, yleisesti ja/tai Helsingin American Indian Workshopissa. Mikäli vastaajat olivat huomanneet ristiriitoja, tutkija toivoi heidän kertovan minkälaisia ajatuksia tai tunteita ne herättivät heissä. Haastateltavilta kysyttiin myös näkevätkö he ongelmallisena, että ei-englanninkieliset

tekevät tutkimusta intiaaneista, ja miten he kokevat ei-englanninkielisten esitykset tutkimustensa tuloksista konferensseissa.

Loppuosa haastattelun kysymyksistä koskettelee kulttuurienvälisen viestinnän esteitä edellisiä väljemmin ja keskittyy keräämään tietoa konferensseihin liittyen esimerkiksi tiedustelemalla, ovatko osallistujat huomanneet eroja tai samankaltaisuuksia Helsingin AIW-konferenssin tai muiden konferenssien välillä. Kiinnostavaa oli myös tietää, kuinka tärkeinä tai hyödyllisinä haastateltavat pitävät tällaisia konferensseja, ja haluaisivatko he kehittää tai parantaa jotakin niissä intiaanitutkijana tai intiaanin näkökulmasta. Lopuksi kartoitettiin vielä, onko haastateltavien tiedossa pelkästään intiaaneille suunnattuja intiaanitutkimuksen konferensseja, ja jos ei ole, olisiko heidän mielestään tärkeitä olla sellaisia. Vastaajilla oli myös mahdollisuus antaa lisäkommentteja tai ideoita opinnäytetyön tekijälle.

Opinnäytetyön haastattelukysymykset

Could you please give the following background information?

Age

Sex

Tribe / Nation

What is your academic education (BA/MA/PhD, etc.)

What is your academic affiliation / do you work in some academic institution (university/college/independent scholar, etc.)?

Then I would like to ask something about identity:

Do you identify yourself primarily as (TRIBE) / an American Indian / an American / something else? What would you say to be the second identity? And third identity?

Do you participate in conferences primarily as a researcher or a Native American? Could you explain why?

When participating in a conference do you identify yourself primarily as a researcher or a Native American? Could you explain why?

As a Native American, how do you feel the term "Indian" or "American Indian" is used a) in general and b) within academic context? What about the term "Native American" or "First People"? Would you prefer some other term instead of these?

Then I would like to ask more general questions:

Have you participated in other AIW conferences than Helsinki conference?

Have you participated in other academic conferences dealing with Native American / First People Studies than AIW? If yes, please specify which conferences and how many.

Have you noticed differences between the conferences organised in Europe or in North America (USA / Canada)?

If you work in an academic institution, do you participate in these conferences primarily as a representative of your institution / your post or because of personal interests?

If you participate in because of your personal interest, could you please specify your main reason(s) / motive(s)?

I would be interested in hearing how do you feel to participate in such academic conference on the indigenous people of North America where the Native Americans themselves are minority within all the participants. For example, in Helsinki, the Native Americans were less than 10 % of all participants.

I would like to ask about your opinion about the academic studies/research on indigenous people.

How do you feel that there is such great number of research done on the Native Americans? What about that people all around the world are doing such research? How do you see this all as a Native American?

What do you think about the quality and points of views of Native American Studies a) in general, b) between different universities, and c) between European and American / Canadian research?

Have you noticed if there are differences between Native scholars and Euro-American scholars in points of views, attitudes, experiences, etc.? Could you please specify something about the differences?

If you have seen any contradictions within the native and non-native researchers, could you specify what would cause them a) in general and/or b) in AIW Helsinki?

Do you have any good examples from AIW Helsinki or other conferences?

If you have noticed such contradictions, could you explain what kind of thoughts or feelings you have about these?

Do you see any problems that non-native speakers of English make research on Native Americans?

How do you feel that non-native speakers of English present the results of their research in conferences?

If you have participated in other conferences than AIW Helsinki, have you noticed similarities or differences between them?

How important / useful you see these kinds of conferences?

Would you like to develop/improve something in them as a Native scholar / from native points of views?

Do you know if there are any Native American / First Nation Studies conference organized merely for Native scholars?

If not, do you think it would be important to have such conferences?

If there are any further comments / ideas you would like to mention here, I would appreciate all further material for my thesis!

6.3 Haastattelulomakkeen lähettäminen

Haastattelukysymykset lähetettiin 16.6.2013 sähköpostilla yksitellen jokaiselle vastaajaehdokkaalle. Kysymykset sisällytettiin sähköpostiviestiin liitteen sijasta. Tällä pyrittiin välttämään mahdolliset sähköpostin perille menemiseen tai liitteen aukaisemiseen liittyvät ongelmat. Sähköpostin sisältö oli kysymysten osalta kaikille sama, mutta saatetta oli kaksi erilaista; Toinen versio henkilöille, jotka opinnäytetyön tekijä oli tavannut henkilökohtaisesti ja kysynyt lupaa lähestyä haastattelukysymyksillä sekä toinen tulonsa peruneille tai konferenssissa tapaamatta jääneille henkilöille.

Kahdestatoista henkilöstä kuusi osallistui kyselyyn. Neljä henkilöä ei vastannut mitään, yksi vastasi olevansa otettu kiinnostuksestani häneen intiaanina, mutta ei valitettavasti ehdi osallistumaan, ja yksi vastasi osallistuvansa, mikäli ehtii. Kuudesta osallistuneesta vastaajasta kolme lähetti vastauksensa tutkijalle noin viikon sisällä ja yksi noin kuukauden päästä kysymysten lähettämisestä. Kolmelle henkilölle lähetettiin asiasta muistutussähköposti 27.8.2013. Kahden henkilön vastaukset saapuivat seuraava päivänä ja yhdeltä tuli tämän jälkeen tieto, että hän osallistuu, jos ehtii. Vastauksia ei kuulunut toiseenkaan määräaikaan mennessä, joten hänen osallistumisensa jäi valitettavasti puuttumaan.

Saatuun haastattelukysymysten vastaukset opinnäytetyön tekijä tulosti ja kokosi ne yhteen erilliseen vihkoon leikkaa ja liimaa periaatteella, jättäen tilan jokaisen vastauksen kohdalle käänökselle englannista suomenkielelle. Vastausten kääntäminen oli aikaa vievää ja haasteellista, koska osa vastaajien käyttämistä sanoista ja ilmaisuista eivät olleet tutkijalle ennestään tuttuja. Koulun tarjoaman MOT-verkkosanakirjan avulla moni asia kuitenkin selkeni. Useimmat vastaajista olivat myöskin valmiita antamaan tarvittaessa lisätietoja.

7 Tutkimuksen tulokset

7.1 Vastaajien taustatietoja

Haastattelukyselyn palauttaneista kuudesta henkilöstä neljä oli naisia ja kaksi oli miehiä. Vastanneista henkilöistä neljä oli paikalla Helsingin AIW-konferenssissa ja kahden henkilön oli tarkoitus osallistua siihen. Vastaajat olivat iältään 24-57-vuotiaita, kolme alle ja kolme yli viisikymmentä vuotta. Neljällä tutkimushenkilöllä oli heimo- tai kansatausta Yhdysvalloissa (cherokee, choctaw/cheyenne, sisseton-wahpeton, mohegan) ja kahdella Kanadassa (tutcho-ne, anishinaabe), mutta kaksi asuu Yhdysvalloissa, kaksi Kanadassa ja kaksi Euroopassa. Koulutuksena kaikilla tutkimushenkilöillä oli vähintään maisterin tutkinto, joillakin oli myös tohtorin tutkinto.

7.2 Vastaukset kysymyksiin

7.2.1 Identiteetistä

Ensimmäiseksi haastateltavia pyydettiin määrittelemään ensisijainen, toinen ja kolmas identiteettinsä. Haastateltava numero yksi määritteli ensisijaiseksi identiteetikseen intiaaniheimonsa, seuraavaksi olevansa amerikkalainen ja kolmanneksi historioitsija. Haastateltava numero kaksi kertoi olevansa ensisijaisesti niin kutsuttu ”väliviivaintiaani”. Tämä tarkoittaa, että hän kokee kuuluvansa sosiaalisesti ja kulttuurisesti vahvemmin heimoon, jonka parissa on kasvanut ja jonka kieltä puhuu enemmän, kuin virallisissa tiedoissa olevaan heimoon ja kansalaisuuteen. Toisena identiteettinään hän määritteli olevansa intiaani, vaikka ”se on melkein sama kuin sanoisi ’olen ihminen’”, mutta se myös ilmaisee heimoyhteyden. Kolmanneksi hän on muun muassa nainen, äiti, isoäiti, opettaja ja aurinkotanssija.

Kolmas haastateltava määritteli kuuluvansa tilanteen mukaan ensimmäisiin kansoihin (Kanada) tai alkuperäisiin amerikkalaisiin (Yhdysvallat). Lisäksi hän kertoo olevansa teknisesti tietyn kansan ja klaanin jäsen sekä taiteilija. Haastateltava numero neljä määritteli itsensä etupäässä intiaanisyntyperäiseksi Yhdysvaltojen kansalaiseksi, joka kuuluu liittovaltion tunnustamaan intiaaniheimoon. Haastateltava kolmas identiteetti voisi olla eurooppalainen tai Euroopan kansalainen, koska hän on asunut siellä melkein kolmekymmentä vuotta.

Viidennen haastateltavan identiteetin määritelmänä ovat kansaan, heimoon ja alkuperäisväestöön kuuluminen. Haastateltu lisää vielä olevansa intiaani, joka asuu tietyssä maassa eikä tietyn maalainen intiaani. Heimoidentiteetti oli ensisijaisena identiteettinä haastateltavalle numero kuusi, sillä heimon parissa hän on kasvanut, se on hänen kansansa. Toiseksi haastatellun identiteettiin ovat vaikuttaneet myös suvun perinteet eli tietäjänä [medicine woman]

toimiva äiti ja juutalainen isä. Kolmanneksi haastateltavalle on tärkeitä olla nainen, etenkin työrintamalla, mutta ei pelkästään nainen, vaan alkuperäiskansaansa kuuluva nainen.

Haastatteluun vastanneista kolme kertoi ensisijaisesti osallistuvansa akateemisiin intiaanitutkimuksen konferensseihin sekä intiaanina että tutkijana. Kahden haastatellun mielestä näitä ei voi erottaa toisistaan. Toinen heistä korosti olevansa ”aina alkuperäinen amerikkalainen” olosuhteista riippumatta, ja tutkijuuden olevan hänelle ammatti ja intohimo. Toinen puolestaan ilmoitti olevansa aina akateeminen intiaani, ei vain tutkimusta tekevä intiaani. Yksi haastateltu painotti osallistuvansa intiaanina ja oman kulttuurinsa asiantuntijana. Haastatelluista vain yksi kertoi osallistuvansa konferensseihin pääosin tutkijana saattaen mainita intiaanitaustastaan, koska se selittää kiinnostuksen historioitsijana, mutta ei usko sen tekevän ketään paremmaksi historiantutkijaksi. Paitsi ehkä niin, että intiaanitaustainen tutkija on enemmän tietoinen länsimaisista ennakkoluuloista. Haastateltavan mielestä tutkimustyön tulee menestyä tai epäonnistua omilla meriiteillään, ei heimoyhteyksillä.

Haastatteluun osallistujilta kysyttiin heidän suhteestaan eri intiaani-termeihin yleisesti ja akateemisessa yhteydessä, sekä mitä termiä he itse pitäisivät parhaimpana. Viidestä tähän kysymyskohtaan vastanneesta haastatellusta neljän mielestä termiä intiaani (Indian / American Indian) tulisi käyttää vain intiaanien itse. Ulkopuolisten käytössä termin käyttöön saataan liittää negatiivisia yhteyksiä, vaikka se ei olisi puhujan tarkoitus. Yksi haastateltu kertoi olevansa sinut intiaani-sanan kanssa kasvettuaan sitä käyttäen, mutta hänen mukaansa monet nuoremmat ja poliittisesti aktiiviset ihmiset vihaavat tuota sanaa.

Yhdelle vastaajista sekä edellä mainittujen termien että alkuperäisiä amerikkalaisia tai ensimmäisiä kansoja tarkoittavien termien (Native American / First Nation) käyttäminen on yhdentekevää, koska hän ei koe olevansa mitään niistä, vaan nimenomaan heimonsa edustaja. Useimmat haastateltavista kokivat näiden ilmaisujen olevan virheellisiä ja ulkopuolelta annettuja. Ja kuten yksi haastatelluista toi esiin, alkuperäiset amerikkalaiset -nimitys sopisi kaikille Yhdysvalloissa syntyneille siinä missä intiaaneillekin. Suurimman osan mielestä paras nimitys olisi jokaisen heimon tai kansan itselleen antama oma nimi, kaikki intiaanit yhteen muottiin yhdistävien termien sijasta. Haastateltavat eivät eritelleet vastauksissaan termien käytössä akateemista puolta oikeastaan ollenkaan, joten kaikkien vastauksien katsotaan koskevan yleisempää osaa.

7.2.2 Konferensseihin osallistuminen

Haastateltavilta tiedusteltiin kuinka moniin ja minkälaisiin konferensseihin he ovat osallistuneet, sekä ovatko he osallistuneet muihin AIW-konferensseihin kuin Helsingissä järjestettyyn. Kuudesta haastatellusta neljä oli mukana Helsingin tapahtumassa, ja samat henkilöt ilmoitti-

vat osallistuneensa myös muihin AIW-konferensseihin kahdesta kuuteen kertaa. Kaksi Helsingin tapahtumaan ilmoittautunutta vastaajaa joutuivat perumaan tulonsa, eivätkä näin ollen ole vielä käyneet AIW-konferensseissa, mutta he ovat osallistuneet esimerkiksi Native American and Indigenous Studies Associationin (NAISA) organisoimiin konferensseihin. Kolmaskin haastateltu kertoi osallistuneensa NAISAn konferensseihin sekä myös muihin pienempien ryhmien tapaamisiin, joiden aiheena on ollut alkuperäisväestön tai Kanadan/Yhdysvaltojen tutkimus.

Haastatteluun osallistuneen tutkimusjoukon iältään vanhin oli selkeästi myös osallistumismäärän mukaan ryhmän ”konferenssikonkari”. Kuuden AIW-konferenssin lisäksi haastateltu on osallistunut lukuisiin muihin alan tapahtumiin, kuten NCORE (National Conference of Race and Ethnicity in American Higher Education), NIEA (National Indian Education Association), AISES (American Indian Science and Engineering Society) ja European Association for American Studies. Haastatellun listalla oli American Indian Workshopin lisäksi kuusitoista eri yhdistystä ja organisaatiota, joiden kaikkien konferensseihin hän on osallistunut kahdesta kerrasta jopa kymmeneen tai viiteentoista kertaan. Yksi tutkimushenkilöistä vastasi osallistuneensa Helsingissä joka toinen vuosi järjestettävään konferenssiin nimeltään Maple Leaf and Eagle Conference on North American Studies sekä kolmena vuotena Hollannissa Leidenin yliopiston arkeologian osaston konferensseihin.

Akateemisessa oppilaitoksessa tai vastaavassa paikassa työskentelevistä kolmesta haastateltavasta yksi ilmoitti osallistuvansa konferensseihin vain työpaikkansa edustajana, mutta kahdella muulla oli motiivina myös henkilökohtainen kiinnostus sekä heimonsa edustaminen. Työpaikan edustajana osallistumiseen vaikutti se tosiasia, että useimmiten työnantaja kustansi osallistumisen. Yhden haastateltavan mukaan Pohjois-Amerikan konferensseissa mainitaan työpaikasta toisinaan myös siksi, että sitä pidetään pätevämpänä taustana kuin yhteisöä tai itsenäisenä tutkijana toimimista. Toisen vastaajan osallistuminen ensin opiskelijana ja työpaikan edustajana on myöhemmin vaihtunut henkilökohtaiseen kiinnostukseen. Teatterissa työssä oleva haastateltu kertoi tekevänsä jatkuvasti työtä kätkeytyjen stereotyyppien ja virheellisen historian oikaisemiseksi. Tästä syystä haastateltu kokee tärkeäksi pysyä ajan tasalla intiaanitutkimuksessa tapahtuvista läpimurroista tai edistymisestä.

”Konferenssikonkariksi” nimetty haastateltava selitti laajan osallistumisensa ja lukuisien konferenssien määrän perusteena olevan henkilökohtaisen kiinnostuksen sekä yhteisölliset motiivit. Kiinnostuksen syiden hän ilmaisee olevan monimutkaisempi asia, mutta osallistumismotivaation olevan sitäkin selkeämpi - edesauttaa ja kehittää niiden intiaaninuorten asioita, joiden kanssa työskentelee. Vahvan auttamismotivaationsa taustaksi hän kuvaa kasvatusta, jonka mukaan ”kaiken minkä teet, teet yhteisön hyödyttämiseksi” eli ”yhteisön hyvinvointi on tärkeämpää kuin sinä itse, AINA”. Haastatellun mukaan heidän kielissään ei edes ollut itseä

kuvaavia termejä ”minä” tai ”minun”, vaan niiden sijasta puhuttiin termeillä ”me” ja ”meidän”. Itsensä yhteisön edelle laittaminen on todella paha asia.

Pohtiessaan eroja Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa järjestettävien konferenssien välillä, haastatteluun osallistuneet olivat kiinnittäneet huomiota hyvinkin erilaisiin asioihin. Yhden haastateltavan kokemusten mukaan intiaanasioiden käsitteleminen on Euroopan konferensseissa Pohjois-Amerikkaa asiallisempaa ja maltillisempaa, mutta on hän joskus nähnyt tunteiden kuumenevan AIW-konferensseissäkin. Haastateltu arvelee asioiden maltillisemmän ja asiallisemmän käsittelyn johtuvan siitä, että Eurooppa on ollut etäämmällä Pohjois-Amerikan poliittisista huolenaiheista. Toisena asiana haastateltavan mielestä Euroopassa tulisi paremmin myöntää tosiasia, että Pohjois-Amerikasta tulevien intiaanitutkijoiden saama taloudellinen ja institutionaalinen tuki ovat aivan eri luokkaa kuin eurooppalaisilla tutkijoilla.

Toisen vastaajan kokemuksen mukaan tutkimusten ja konferenssien keskipiste on Euroopassa ”loistavassa menneisyydessä”, kun taas Yhdysvalloissa, ”intiaanimaassa” (Indian Country), keskitytään nykyyhteen ja tulevaisuuteen sekä pyritään kulttuurin ja perinteiden vuorovaikutuksessa varmistamaan paras mahdollinen tulevaisuus omalle kansalle. Haastatellun mukaan monien ulkopuolisten tutkijoiden ajatusmaailmassa intiaanien kulttuuri on päättynyt 1880-luvun tietämille. Haastateltavan antamassa esimerkissä kuvataan kuinka ei-intiaanit kyseenalaistavat nykyintiaanien oikeuksia valintojensa tai tekemisiensä suhteen, jos kysymyksessä on ei-intiaanien mielestä vanhaan intiaanikulttuuriin sijoittuva asia. Esimerkissä nuori pow wow -tanssija käytti asussaan nykyaikaisia materiaaleja, ja eurooppalaisen katsojan mielestä se ei ollut sopivaa. Haastatellun mukaan pow wow -kulttuuria on esiintynyt nykyään tunnetussa muodossaan 1900-luvun taitteesta, ja sen uudempaa ”Fancy Dance”-versiota vasta 1960-70-luvulta saakka. Tästä syystä ajatus siitä, että esiintyjän henkilökohtaisia ilmaisunvapauksia tulisi rajoittaa, on haastatellun mielestä malliesimerkki ulkopuolisten sekaantumisesta heidän asioihinsa kolonialistiseen tyyliin.

Yksi haastatelluista löysi molemmilla mantereilla järjestetyistä konferensseista samankaltaisuutta intiaanien ja ei-intiaanien määrissä eli molemmissa enemmistö on hänen näkemyksensä mukaan valkoisia tutkijoita. Alueiden eroksi haastateltu mainitsi, että Euroopassa saattaisi mahdollisesti olla enemmän kiinnostusta hänen tutkimuksilleen, mutta totesi asian selviävän varmemmin vasta ajan kuluessa. Toinen vastaaja kertoi huomioineensa konferenssien ohjelmien perusteella NAISAan osallistuvan huomattavasti enemmän intiaanitutkijoita kuin Euroopassa järjestettävään American Indian Workshopiin.

Kahteen Euroopassa järjestettyyn konferenssiin osallistunut haastateltava kertoi kokeneensa ne intiimimmiksi sekä ammattimaisemmiksi, ja siellä olleen tavallista enemmän kiinnostusta kollegoiden esityksiä kohtaan, joka näkyi paikallaolona luennoilla ja keskusteluissa. Haastatel-

lun mielestä Euroopassa on myös laajempi tietämys alkuperäiskansojen asioista. Vastaja oli harmikseen huomionnut myös joidenkin yhdysvaltaisten tutkijoiden vaikuttaneen ”nurkkakuntaisilta” tietämyksensä suhteen, mitä tuli Yhdysvaltojen itäosien ulkopuoliseen historiaan, kansoihin ja kulttuuriin.

7.2.3 Kokemuksia vähemmistönä olemisesta ja asenteista

Haastateltavia pyydettiin kuvailemaan miten he kokevat osallistumisen intiaanitutkimuksen konferenssiin, jossa intiaanit itse ovat selkeänä vähemmistönä. Helsingin tapahtumassakin alle kymmenen prosenttia oli intiaaneja. Suurin osa haastatelluista vastasi kysymykseen lyhyesti ja kovinkaan paljoa kantaa ottamatta, mutta kahdella oli enemmän sanottavaa. Lyhyemmissä kommentteissa mainittiin esimerkiksi, että vastaja näkisi kovin mielellään konferensseissa enemmän osallistujia kaikista Amerikan osista, Keski- ja Etelä-Amerikkaa myöten. Toisen haastateltu totesi, ettei ollut yllättynyt tilanteesta eikä olettanut intiaanitutkijoiden osallistumismäärän kasvavan jo siitä syystä, että intiaaneja elää Euroopassa vähän. Kolmannessa kommentissa todettiin alkuperäiskansojen edustajien olevan vähemmistönä kaikissa konferensseissa paria lukuun ottamassa, ja että Helsingin noin kymmen prosenttia oli hänen kokemuksensa mukaan oikein hyvä.

Helsinkiin tulonsa perunut haastateltava vastasi kuvittelevansa, että olisi varmaankin ollut outoa olla osana niin pientä vähemmistöä konferenssissa. Haastatellun mukaan jotkut älykkäimmistä ja ystävällisimmistä alkuperäiskansojen tutkijoista, joita hän on tavannut, ovat kuitenkin olleet ei-intiaaneja. Ja niin kauan kuin tutkimukset hoidetaan asianmukaisesti, haastateltava ei usko olevan enää niin olennaista väliä osallistujilla. Toisen haastatellun mielestä tulisi ponnistella enemmän sen eteen, että konferensseihin saataisiin lisää intiaaneja, nyt ”tieto tulee hevosen suusta”. Haastatellun mukaan yksi syy intiaanien vähyyteen konferensseissa on, että intiaaneja on yleisestikin vähemmän kuin valkoisia, ja tästä syystä myös akateemisia intiaaneja on vähemmän. Toisen syyn hän uskoo olevan sen, että opintonsa loppuun käyviä on intiaanien parissa paljon vähemmän kuin muissa kulttuureissa. Vastajan näkemyksen mukaan lisäsyynä intiaanitutkijoiden vähyyteen on sekin, ettei oman kulttuurinsa asiantuntijoita huomioida tutkijoina ilman tiettyjä oppiarvoja tai tutkintoja.

Yksi haasteltava kokee pienenä vähemmistönä (AIW-) konferensseissa olemisen huvittavana tai ”mielenkiintoisena”. Konferenssien esitykset voivat samoin olla ”jopa satuttavan” huvittavia tai hyvin opettavaisia. Vastajan mielestä eurooppalaisten tutkijoiden asenteet ovat aivan liian usein ylimielisiä, ja he ajattelevat tietävänsä intiaanikulttuurin ”oikeista” merkityksistä paljon enemmän kuin intiaanit. Joskus vastaja on kuullut tutkijoiden selittävän tosiasioina todella naurettavia väitteitä.

Ensimmäiseksi esimerkiksi haastateltu otti esityksen, jossa tutkija kertoi mandan kielen sisältävän satoja gaelin kielen sanoja. Esittäjän mielestä asiasta olisi tullut hieno tutkimus, jota ei kuitenkaan voitu tehdä, koska mandan heimo oli kuollut sukupuuttoon. Molemmat esityksen pitäjän väittämistä ”tosiasioista” olivat haastatellun mukaan vääriä, sillä mandan heimo on vahvasti olemassa ja muodostaa kahden muun heimon (arikara ja hidatsa) kanssa menestyneen heimokansan (Three Affiliated Tribes), jolla on muun muassa oma korkeakoulu. Haastateltu myös tiesi kertoa, että satojen sanojen sijasta vain viidellä sanalla on mitään yhteistä mandan ja muinaisen gaelin kielen kanssa.

Toisessa asenne-esimerkissä haastateltu kuvaa tapausta, jossa tutkijan esitys koostui sarjasta valokuvia tietyistä reservaatista noin vuodelta 1900. Esittäjän mielestä valokuvissa olevien kohteiden ja asioiden sijaintipaikat kertoivat muun muassa alistumisesta, kukistamisesta sekä liittyivät Euroopan ylivoimaisuuteen. Esityksen kuvat olivat haastatellun omasta reservaatista, joten hän tunsu maaston hyvin ja tiesi valokuvissa olevien kohteiden sijaintipaikkojen valikoituneen olosuhteiden pakosta. Haastateltava oli tiedustellut tutkijalta oliko tämä käynyt valokuvien ottopaikalla koskaan itse. Haastatellun mukaan tutkija ei ollut käynyt paikalla eikä ollut nähnyt miksi hänen olisi pitänyt, sillä eihän asialla ollut mitään tekemistä kuvien merkityksen kanssa.

Vastaajalla oli kokemusta samankaltaisesta asenteesta toisestakin esityksestä, jossa ilmoitettiin, että ”on järjetöntä olettaa tutkijan tarvitsevan tarkistaa tietoa alkuperäiseltä kansalta ennen kuin tutkii heidän kulttuuriaan, koska kaikki tarvittu tieto löytyy internetistä nopeammin. Tutkimus tulisi jättää heille, jotka ovat koulutettuja ymmärtämään näkemäänsä - ei niille, jotka ainoastaan elävät sitä”. Haastatellun mukaan tällaiset asenteet lisäävät intiaanien ja reservaatien haluttomuutta sallia tutkimusta alueillaan sekä saavat monet lahjakkaat yhdysvaltalaiset akateemiset intiaanit ja tutkijat jäämään pois Euroopan konferensseista. On loukkaavaa kuulla väitettävän, että vanhoja valokuvia ja kirjoja opiskeltuaan ulkopuolinen tutkija tuntee paremmin kulttuurin, johon siitä aikoinaan kirjoittaneet eivät myöskään ole tutustuneet paikan päällä, haastateltava tiivistää monien intiaanien tuntemukset ja ajatukset.

7.2.4 Mielipiteitä tutkimuksista

Kysyttäessä haastateltujen mielipiteitä tehtyjen akateemisten intiaanitutkimusten suuresta määrästä, vastauksissa ei oikeastaan otettu kantaa tähän asiaan ollenkaan, mutta tutkimusten tekemiseen eripuolilla maailmaa vastattiin sitäkin enemmän. Siihen kuinka vastaajat kokevat nämä asiat intiaaneina, vastasi kaksi haastatelluista. Toinen vastaajista ei kokenut voivansa sanoa asiaan paljонkaan intiaanina, koska hän itse tutkii eurooppalaisia työksensä. Hän myös jäisi työttömäksi, jos tutkimuksen tekemistä rajoitettaisiin pelkkiin omien kulttuurien tutki-

miseen. Toisen vastaajan kokemus oli, että hänen ”asiantuntijuuttaan” oman kulttuurinsa tietäjänä ei arvosteta valtaväestön toimesta ollenkaan tai hyvin vähän.

Haastatteluun osallistujista kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että ulkopuolisten ihmisten tulee saada tutkia toisia kulttuureita eli myös intiaanitutkimusta saavat heidän mielestään tehdä muutkin kuin intiaanit itse. Osalla vastaajista oli lyhyempiä kommentteja aiheeseen, toisilla oli myös kokemuksia ja esimerkkejä kerrottavanaan. Eräässä kommentissa todettiin tällaisia tutkimuksia tarvittavan ja kaikilla akateemisilla olevan jotain annettavaa alkuperäiskansojen yhteisöjen elämään, riippumatta omasta kansalaisuudestaan tai rodullisesta syntyperästään. Tutkimusten rajoittaminen vain oman kulttuurin sisäiseksi saattaisi herättää jopa epäluuloja, tai rajoittaisi ainakin ulkopuolisilta opittavaa tietoa, esittää yksi haastateltu. Hän lisää vielä ”vuoropuhelun, keskustelun ja mahdollisuuden mielipiteiden ja näkökulmien vaihtoon olevan kaikkein terveimpiä olosuhteita tutkimukselle”. Toisen vastaajan mielestä on tärkeää, että intiaanit osallistuvat itse, heidän asioistaan opetetaan oikealla tavalla ja rajat huomioidaan. Rajoihin viittaa myös vastaaja, jonka mukaan tutkijan on tärkeää ymmärtää milloin ”ei” tarkoittaa eitä, ja että tutkimus on kunnioittavaa eikä stereotyyppioita edistävää.

Edellä mainituista rajoista ja ei-sanan ymmärtämisestä kertoo myös kokemuksia yksi haastatelluista, joka työskentelee intiaanitutkimuksen alalla luoden sopimuksia ja pöytäkirjoja, jotka sallivat tutkimuksen ja yhteistyön reservaateissa ja intiaaniyhteisöissä. Vastaajan mukaan haasteita työhön tuo esimerkiksi se, että monet ei-intiaanitutkijat olettavat heillä olevan oikeuden kaikkeen tietoon sekä pääsyyn intiaaniyhteisöihin akateemisen taustansa perusteella. Erimielisyyttä ilmenee myös erilaisista ajatustavoista ja asenteista suhteessa tietoon. Intiaanien ajatustavan mukaisesti esimerkiksi jokin heimon sisäinen tietämys saattaa olla tarkoitettu vain heimon omaan käyttöön, ja halutaan pitääkin sellaisena. Mikäli ulkopuolinen tutkija ei ymmärrä ja hyväksy heimon sääntöjä ja kontrollia, syntyy haastatellun kokemuksen mukaan konflikteja. Ongelmia aiheutuu lisäksi sellaisten tutkijoiden kanssa, jotka väittävät olevansa asiantuntijoita, vaikka eivät ole olleet yhteydessä yhteenkään heimon jäseneseen. Vastaajan mielestä tutkimusta tehtäessä on tuotava selvästi esille myös kolmas osallistujapuoli, mikäli sellainen on ollut mukana.

Toinenkin haastateltava viittaa vastauksessaan siihen, että valkoisten tutkijoiden tulisi ottaa enemmän huomioon intiaanit oman kulttuurinsa asiantuntijoina sekä antaa tunnustusta niille tahoille, joilta tutkimukseen tarvittavaa tietoa on saatu. Vastaaja kertookin asuinpaikassaan vitsailtavan sillä, että toisilla kansan vanhemmilla jäsenillä on useita tutkintoja, koska valkoiset haastattelijat ovat saaneet tutkintonsa heidän tiedoillaan. Haastatellun mielestä on surullista, että jopa heidän omissa konferensseissaan pääpuhujana saattaa olla valkoisia tutkijoita, koska heidän ajatellaan olevan enemmän asiantuntijoita kuin intiaanit itse. Vastaaja myös antaa valkoisille tutkijoille kritiikkiä siitä, etteivät nämä ”lähde mukavuusalueeltaan” tutki-

maan uusia, vähemmän tutkittuja aiheita, vaan keskittyvät mieluummin jo tunnettuihin aiheisiin, joista on helposti saatavissa tietoa.

Haastateltavien mielipiteet intiaanitutkimuksen laadusta ja näkökulmista yleisesti, yliopistojen välillä sekä eri kulttuurien eli Euroopan ja Yhdysvaltojen/Kanadan välillä vaihtelivat paljonkin, eikä läheskään kaikkiin monikohtaisen kysymyksen osiin tullut vastauksia. Yliopistojen osalta vain yksi vastaaja kommentoi. Haastateltu ei usko olevan yhtä yliopistoa, joka tekisi tutkimusta täydellisesti, mutta omien konferenssikokemustensa perusteella hän voisi kuvitella esimerkiksi heimoperusteisten korkeakoulujen ja yliopistojen olevan huippuja tällä alueella. Muutamissa vastauksissa verrattiin vaihtelevasti intiaanitutkimusta tieteenalana toisiin aloihin. Edellä mainittu yliopistoasiaa kommentoinut vastaaja näkee intiaanitutkimuksen edustavan ajanmukaisinta sekä eettistä ja kärkitason näkökulmaa omalla alallaan. Toisen vastaajan mielestä intiaanitutkimuksella on vielä paljon työtä tullakseen samalle tasolle muiden alojen kanssa.

Yhden haastatellun mielestä laadullisia eroja on enempi tieteellisten alojen kuin koulujen tai maiden välillä. Vastaajan näkemyksen mukaan esimerkiksi sosiologian, antropologian tai nais-tutkimuksen aloilla alkuperäisväestöjen kanssa työskentelevien tutkijoiden tekemien tutkimusten laatu ja tietämys ovat heikompia, ja tutkijat hyvin ylimielisiä. Toisella vastaajalla ei ollut vertailukohtia intiaanitutkimuksesta mantereiden välillä, mutta hän arvioi näkökulmiin vaikuttavan enemmän ajatusmaailman kuin sen missä ihminen fyysisesti on. Toisia kriittisemmän kommentin antoi vastaaja, jonka näkemyksen mukaan erot näkökulmissa, tuloksissa ja esitystavoissa ovat hyvinkin suuria. Yhdysvalloissa tutkimuksissa on kansallinen keskipiste ja Kanadassa yleismaailmallinen, kun taas Euroopassa melkein kaikki tutkimukset ovat hänen mukaansa historiallisia tai esihistoriallisia, näyttäen siltä kuin aivan kaikki intiaanit olisivat kadonneet vuonna 1900.

7.2.5 Kommunikaatioeroja ja esteitä, näkökulmia ja ristiriitoja

Seuraavilla kysymyksillä pyrittiin selvittämään haastateltujen huomioita ja kokemuksia mahdollisista kulttuurienvälisen viestinnän esteistä tai muunlaisista eroista intiaanitutkijoiden ja euroamerikkalaisten tutkijoiden välillä esimerkiksi näkökulmissa ja asenteissa. Saatujen vastausten perusteella eri kulttuureista tulevien tutkijoiden välillä on eroja näkökulmien lisäksi myös asenteissa ja kommunikointitavoissa. Yhden vastaajan mielestä tähän kohtaan oli vaikea vastata, ja ”pintaa syvempiä” pohdintoja esimerkkeineen olikin vain kahdella tai kolmella vastaajista. Edellä mainitun vastaajan mielestä eri kulttuuristen tutkijoiden välillä saattaa olla yleisiä eroja esimerkiksi lähestymistavoissa aiheisiin, mutta muutoin hänen kokemuksensa mukaan intiaanitutkijoiden työt, tutkimukset ja esitykset ovat olleet yhtä ymmärrettäviä ja hyvin tehtyjä kuin eurooppalaisten tai angloamerikkalaisten tekemät. Toinen lyhyemmän vas-

tauksen antaja kommentoi intiaanitutkijoilla olevan taipumusta joustavampaan lähestymistapaan eri tutkimusmuodoissa, ja että ”on hyvin toisenlaista tutkia itseään tai tutkia toisia”.

Monien euroamerikkalaisten tutkijoiden kokemuksiin ja näkökulmiin vaikuttavat yhden haastatellun näkemyksen mukaan heidän taustansa, joka useilla on vauras suurkaupunki tai sellaisen lähiympäristö. Vastaaaja kuvailee näistä olosuhteista tulevien tutkijoiden usein näkevän itsensä intiaanitutkijoita objektiivisempina. Kanadassa monet intiaanitutkijat tulevat kaupungeista ja reservaattien ulkopuolelta, ja se on haastateltavan mukaan johtanut jatkuvaan oman identiteetin kyseenalaistamiseen sekä nöyristelevään kumarteluun ”kotireservaatin” suuntaan. Vastaaaja harmittelee tällaisen ”älykkään hölmöilyn” johtamista monien intiaanitutkijoiden kohdalla työskentelemiseen sellaisten aiheiden ja kysymysten parissa, jotka eivät auta lainkaan edistämään alkuperäiskansojen akateemista kehitystä. Intiaanipohjaista näkökulmaa ja tutkimusta tarvitaan vastaajan mukaan kipeästi Kanadassa ja Yhdysvalloissa sinne muuttaneiden tutkijoiden näkemysten rinnalle.

Toisen haastatellun mielestä suurin ja ongelmallisin ero tutkijoiden välillä on asenteissa. Liian moni euroamerikkalainen tutkija uskoo vastaajan kertoman mukaan heillä olevan jonkinlaisen luontaisen oikeuden saada haltuunsa tietoa intiaaneista. Näin ei tietenkään ole. Vastaaaja näkee ongelmana sen, että tämän ”oikeutensa” käyttämisessä torjutut tutkijat suuntaavat jahaamaan tietoa toista tutkimusreittiä pitkin, jolloin heidän lähteensä saattavat olla vanhentuneita tai hyvin yksipuolisia, ja he käyttävät näitä lähteitä ilman kriittistä tutkimuksellista arviointia. Toisaalta on myös intiaanitutkijoita, jotka haastateltavan mukaan ajattelevat intiaani-identiteettinsä peittävän joukon tutkimuksellisia virheitään. Tämä ei pidä paikkaansa, ja vastaaaja lisää vielä huonon tutkimuksen olevan huonoa sen tekijästä riippumatta ja akateemisen maailman olevan väärä paikka identiteettipoliitikalle.

Yksi vastaaaja sanoo tutkijoiden olevan yksilöitä, joista toiset ovat hyviä, toiset keskinkertaisia tai todella huonoja ammattitaidosta riippuen, joten yleistämisellä ei anneta pätevää kuvaa. Edelliseen yleistämiskommenttiinsa viitaten haastateltu kuitenkin kertoo tekevänsä ”ylikaunistellun yleisanalyysin” tutkijoiden välisistä eroista tiivistäessään niiden olevan ”useimmiten äärimmäisiä eroja maailmankuvissa”. Haastateltavan kokemuksen mukaan intiaanitutkijoiden tavallisin kommentti puhuttaessa tutkijoiden välisistä eroista on, että tullakseen menestyväksi tutkijaksi, intiaanitaustaisen henkilön on opittava kulkemaan kahdessa eri maailmassa, perinteisessä ja akateemisessa. Eli henkilön täytyy mukautua akateemisessa ympäristössä sen toimintatapoihin ja hyväksyä monenlaisia eri kulttuurien tulkintoja, maailmankuvia, käytössääntöjä ja niin edelleen. Esimerkiksi akateemisessa maailmassa itseään ja suorituksiin tulee kehua eteenpäin päästäkseen, mutta haastateltavan mukaan kilpailu nähdään perinteisessä intiaaniyhteisössä haitallisena sen yhtenäisyydelle.

Toinen vastaajan esimerkki kuvaa hyvin kulttuureissa olevia eroja tavoissa ja käyttäytymisessä. Kätellessään omassa yhteisössään vanhempaa jäsentä, haastateltava tuskin koskettaa kädellään toisen kättä ja seisoo käsivarren mitan päässä. Tällä hän osoittaa tunnustavansa vanhemman henkilön viisauden sekä sen, ettei tuppaudu lähemmäksi ennen kuin kutsutaan, ja ettei kilpaile henkilön kanssa. Toisesta kulttuurista tuleva tai ”lähempää katsoa” haluava ei aina tiedä henkilökohtaisen tilan tärkeyttä etenkin vanhemmille ihmisille, ja voi näin ollen ahdistaa henkilön kirjaimellisesti nurkkaan liian lähelle tulemisella.

Haastatteluun osallistujilta kysyttiin myös olivatko he nähneet ristiriitoja intiaanitutkijoiden ja ei-intiaanitutkijoiden välillä, mistä ne saattoivat johtua Helsingin American Indian Workshopissa ja/tai yleisesti sekä toivottiin tietoa niiden mahdollisesti herättämistä ajatuksista tai tunteista. Monissa vastauksissa mainittiin ristiriitojen ja näkemyserojen koskevan kaikkia, ei vain Helsingin konferenssia. Samoin kuin edellisessäkin kysymyskohdassa, asenteet näyttäisivät vastausten perusteella olevan monen erimielisyyden tai ristiriidan pohjalla. Niiden lisäksi huonolaatuinen eli heikoin perusteiden tai väärin tietoihin nojaava tutkimustyö koettiin ajanhukaksi ja turhautumista aiheuttavaksi tutkijoiden parissa. Yhden vastaajan mielestä kaikissa historiallisten ja humanististen tutkimusten aiheissa ja esittelyissä tulee olemaan ristiriitoja. Haastateltu toteaa kaikkia yhdistävien ajatusten rodullisista eroista ja identiteeteistä olevan niin pinttyneitä eurooppalaiseen oppineisuuteen, että tämä pääristiriita on varmaankin huomattavin.

Ristiriitoja voivat aiheuttaa myös ennenaikaiset oletukset joistakin asioista. Vastaaja käyttää esimerkkinä kielitieteitä. Toisen kielitieteilijän viettäessä koko uransa selittämällä henkeen vetämisen ääntä eri teorioihin perustuen, alkuperäiskansojen kielitieteilijä puolestaan käyttää aikansa (yleensä äidinkielenä puhuttujen) kielten säilyttämiseen, ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Molempien esittäessä tutkimuksiaan samassa konferenssissa, valkoinen kielitieteilijä ei ymmärrä intiaanikielitieteilijän haluttomuutta oppia miksi tai miten tietty ääni on tehty. Ristiriita syntyy haastatellun mukaan siitä, että valkoisen kielitieteilijän ennakoajatuksena on kielitieteen tarkoittavan kielen tutkimista, ei sen oppimista tai puhumista.

Aikaisemmin kulttuurien välisiä käyttäytymiseroja kuvailut haastateltava ei ollut varma mitä ristiriidoilla tässä kohtaa tarkoitetaan, mutta totesi niitäkin voivan syntyä erilaisten asenteiden ja tapojen seurauksena. Vastaaja kertoo konferensseissa käyvien intiaanitutkijoiden sopeutuneen niissä käytettävään protokollaan. Haastateltu ilmaisee sääntöasian tekevän hänet itsensä jotenkin levottomaksi, mutta hän kestää sen ja keskenään ollessaan intiaanitutkijat nauravat asioille. Huumori on muutenkin heille tärkeä stressin käsittelykeino. Vastaaja kertoo kulttuurien käytöseroista tässä kohtaa esimerkin, joka kuvaa hyvin myös stereotyyppisen ajattelun edelleen olevan voimissaan. Haastatellun yhteisössä nainen ei koske sellaisen miehen hiuksiin, jonka kanssa ei ole läheisessä suhteessa. Sen sijaan esimerkiksi konferensseissa val-

koiset naiset tulevat koskemaan haastatellun intiaaniystävän pitkiä letillä olevia hiuksia, ja ystävän ollessa liikkeellä itsekseen, häntä kiusoitellaan usein ”kauniiksi villiksi”.

Englanti on yleisesti käytetty konferenssi- ja tutkimuskieli. Haastateltavilta kysyttiin näkevätkö he ongelmallisena, että ei-englanninkieliset tekevät tutkimusta intiaaneista, ja miten he kokevat ei-englanninkielisten esitykset tutkimustensa tuloksista konferensseissa. Yleinen mielipide vastaajien keskuudessa näytti hyväksyvän ei-englanninkielisten tutkijoiden tutkimuksen tekemisen sekä niiden esittämisen. Tutkimusten myös todettiin olevan suurimmaksi osaksi yhtä hyviä kuin englanninkielistenkin tekemät. Yksi vastaaja kertoi sanavalintojen joskus olevan ongelmallisia. Haastateltu on tavannut tohtoritason tutkijoita, jotka eivät ymmärtäneet esimerkiksi costume -sanaan liittyvää herkkyyttä. Tämän esimerkiksi pukua tai esiintymisasua tarkoittavan sanan käyttö on alkuperäiskansojen vaatteista puhuessa laajasti kielletty, koska sen koetaan viittaavan yleisesti naamiaisasuihin.

Yksi haastatelluista kuitenkin ilmoitti näkevänsä ”ehdottomasti” ongelmallisena joidenkin ei-englanninkielisten tutkijoiden tutkimuksen ja esittämisen. Vastaajan mielestä ei ole montaa asiaa, joka loukkaisi intiaaneja enemmän kuin se, että tutkimuksessa tai esityksessä kerrotaan mitä he ”todella ajattelevat” tai mitä heidän kulttuurinsa todella merkitsi. Ongelmallisena koettiin myös sellaiset esitykset, jotka on luotu heikosti ymmärrettyjen teorioiden pohjalta. Tällaisia esityksiä on haastatellun mukaan kaikissa konferensseissa, Helsingissäkin neljä, ja tästä syystä niin harvat intiaanitutkijat osallistuvat niihin. Vastaaja lisää esityksen laatuun vaikuttavan myös esittäjän henkilökohtaisen tyylin ja mielenlaadun. Toiset tutkijat esittävät vastaajan mukaan teorioita ehdottomina, eivätkä osallistu keskusteluun tai erimielisyyksiin sekä kyseenalaistavat jokaisen intiaanin, joka esittää erilaisen näkökulman.

7.2.6 Yleistä konferensseista

Tiedusteltaessa mahdollisia eroja tai samankaltaisuuksia Helsingissä järjestetyn American Indian Workshop -konferenssin ja muiden konferenssien välillä, yhden haastateltavan mukaan AIW-konferensseissa on yleisesti kiinnostavampia ja merkityksellisiä tutkimuksia esillä. Toisen vastaajan kokemuksen mukaan konferensseissa on eroja esimerkiksi siinä, että Yhdysvalloissa suurin osa intiaanitutkimusyhteisön jäsenistä tuntee toisensa. Mutta suurempi ero on siellä esille tulevassa rasismissa, mikäli joku esittää intiaanitutkimusta konferenssissa, joka ei ole erityisesti alan tapahtuma. Kolmas vastaaja kertoi havainneensa eurooppalaisten tutkijoiden lähestyneen tutkimusaihetta omalla tavallaan eli niin, että se oli saanut hänetkin ajattelemaan eritavalla aiheesta, riippumatta siitä oliko henkilö vastaajan mielestä oikeassa vai väärässä.

Kaikkien vastaajien mielestä intiaanitutkimuksen konferenssit ovat hyödyllisiä, ja joidenkin mielestä myös tärkeitä tai antoisia. Konferensseja pidettiin hyödyllisinä esimerkiksi verkostoitumisen vuoksi ja kannustavana ympäristönä nuorille tutkijoille töidensä esittämiseen. Niistä myös koettiin saatavan paljon uusia ideoita ja tietoa, jotka näyttivät suuntaa omalle tutkimukselle tai työlle. Yksi haastatelluista mainitsee oppivansa joka kerta jotain uutta osallistussaan AIW-konferensseihin, eikä ole koskaan katunut valintaansa osallistumisen suhteen. Vaikka suurin osa konferensseissa töitään esittävistä tutkijoista eivät työskentele hänen alalla, siellä on yhdistäviä tekijöitä vastaajan omiin tutkimuksiin sekä tietoa, jonka hän voi välittää omille opiskelijoilleen.

Toinen haastateltu pohtii onko konferensseista hyötyä tutkijoiden lisäksi myös kulttuurille, ja toteaa saman tien, etteivät ne taida olla kovin hyödyllisiä. Vastaajan mielestä konferensseihin tulisi olla kaikilla vapaa pääsy riippumatta esitettävistä tai julkaistavista aiheista. Haastateltava näkee konferenssit ”henkilön tutkimustienä” eli kaikki hyöty ja kunnia menevät valkoisille tutkijoille tutkitun kansan saadessa hyvin vähän. Tutkijan tulisi vastaajan mukaan luopua omasta ”asiantuntijan” tittelistään ja antaa takaisin tutkimalleen kansalle siten, että heidät tunnustettaisiin kulttuurinsa asiantuntijoiksi.

Kysymykseen haluaisivatko haastateltavat kehittää tai parantaa jotakin konferensseissa intiaanitutkijana tai intiaanin näkökulmasta, yksi haastatelluista ilmoittaa ensimmäiseksi olevansa ainoastaan tutkija, ei intiaanitutkija. Kehitys kutsuttujen puhujien ja esitettyjen tutkimusten laadussa on hänen kohdallaan ainoa muutostoivomus. Toinen vastaaja toivoisi suurempaa arvostusta intiaaninäkökulmaan ja maailmankuvaan. Näiden lisäksi konferensseihin toivotaan kutsuttavan enemmän intiaanitutkijoita puhujiksi sekä osallistujiksi esimerkiksi intiaanitautaisia organisaatioita, museoita, gallerioita tai heimokouluja. Toinen vastaaja toivoisi olevan enemmän pieniä, tietylle luovalle alalle, kuten musiikille, näyttelemiselle tai kirjallisuudelle suunnattuja intiaanitutkimuksen konferensseja. Niissä voitaisiin paneutua yksityiskohtaisemmin ja syvemmin jokaiseen alkuperäistaitteen muotoon.

Haastateltavien antamien vastausten perusteella pelkästään intiaaneille suunnattuja intiaanitutkimuksen konferensseja ei ole, ainakaan sellaisessa muodossa, ettei niihin pääsisi ketään ulkopuolisia. ”Konferenssikonkarin” vastauksessa oleva lista erilaisista intiaaniaiheisistä konferensseista vahvistaa tietoa, ettei keneltäkään evätä pääsyä tapahtumiin heimoyhteyden tai etnisen identiteetin vuoksi. Toisissa konferensseissa on kuitenkin hänen mukaansa hyvin tarkka teema ja näkökulma. Kanadan puolelta kotoisin oleva haastateltu kertoo kansallaan olevan konferenssin, jossa on läsnä vain omaan kansaan kuuluvia, mutta valkoiset voisivat halutesaan myös osallistua.

Haastatelluista monen mielestä intiaaneille suunnatut konferenssit ovat tärkeitä, mutta niihin on hyvä olla pääsy myös muille. Vastaajien kokemuksen mukaan tapahtuma, jossa on vain intiaaneja paikalla, voi esimerkiksi vahvistaa oman kansan akateemisten keskinäisiä välejä. Tai sellaisessa konferenssissa on toisen vastaajan mukaan mahdollisuus keskustella avoimesti ilman pelkoa, että loukkaa ei-intiaanikollegoja. Yhden vastaajan mielestä vain intiaaneille suunnattuja konferensseja ei tarvita, koska ”akateeminen tutkimus on akateemista tutkimusta” ja intiaanit voivat kilpailla, ja kilpailevatkin, parhaiden kanssa. Tiede on hänen mukaansa tuloksien jakamista laajasti eikä niiden rajoittamista vain tietyille joukkoille.

7.2.7 Lisäkommentteja

Vastaajista puolet eli kolme kommentoivat tätä kohtaa haastattelukysymyksissä. Yksi haastateltu muistutti, ettei intiaaniyhteisöissä ole kumoamatonta asiaa eli joka sääntöön on poikkeus, ja jokaiselle tutkimusta yhdellä tavalla tekeväälle tutkijalle löytyy aina toinen, joka vastustaa tai on eri mieltä. Hänen mukaansa loputtomat erimielisyydet ja kyvyttömyys tulla toimeen ovat jotakuinkin pysyviä heidän yhteisöissään. Vastaaja myös tähdentää, että on mahdollonta liioitella kuinka radikaalisti muutaman sadan vuoden siirtomaavalta on vaikuttanut hänen kansansa elämään. 1880-luvulla heidän kielensä ja seremoniansa julistettiin laittomiksi. Haastateltu kertoo isovanhempiensa eläneen aikana, jolloin joutui vankilaan, mikäli tunnusti harjoittavansa ikivanhoja perinteitä. Haastateltavan mukaan hänen kansallaan on iso määrä ongelmia tänä päivänä. Lisäksi on paljon ihmisiä vaikeuttamassa heidän perinteidensä korjaamista ja elvyttämistä esittämällä intiaanikulttuuria todellisuuden sijasta sellaisena, jollaisena he itse toivovat, että se olisi ollut.

Toinen vastaaja kertoi olleensa aina harmistunut siitä, kuinka valkoiset akateemiset ylenkatsovat sellaisia alkuperäisväestön järjestämiä konferensseja, jotka ovat rajattu ei-akateemisille intiaaneille, ja jotka eivät tarjoa osallistumismahdollisuutta laajemmalle valkoiselle kuulijakunnalle. Tämä valkoisten ennakkoluuloisuus on saanut haastatellun kyseenalaistamaan valtaväestön konferenssien, tutkimusten ja muiden tulosten arvon. Jos tutkija tutkii Suomen historiaa, silloin tutkija matkustaa Suomeen, mutta tutkiessaan alkuperäiskansojen historiaa, valkoinen tutkija ei haastatellun mukaan juuri koskaan vieraille siinä yhteisössä. Ja jos hän tekee niin, siihen yleensä käytetään hyvin vähän aikaa, harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta.

Kolmas vastanneista halusi täsmentää näkevänsä hyvin tärkeänä sen, että intiaanit ovat itse mukana tutkimusmaailmassa, ja että heillä tulee olla mahdollisuus edustaa itseään joka alalla. Haastateltava kysyy mitä hyötyä asioiden esittämisestä on, jos kukaan ei halua kuunnella. Hän vastaa itse, että tästä syystä myös ei-intiaanitutkijoiden mukana olo on yhtä tärkeää. Koska jokainen tuo ainutlaatuisen näkökulman työhönsä, ja sen tunnustaminen on kaiken pe-

rusta. Menneisydessä intiaanitutkijoita syytettiin haastatellun mukaan siitä, että he eivät kykene olemaan puolueettomia tutkimuksissaan, mutta kukaan ei estä eurooppalaisia tekemästä tutkimusta samasta syystä. Vastaja lisää vielä, että alkuperäiskansat eivät ole ”eksoottisia” tai ”mennyttä aikaa”, eikä heihin tule liittää stereotyyppioita oudosta viehätyksestä tai vetovoimasta tai intiaanikansojen oletetusta katoamisesta. Koska on niin paljon monimuotoisia kulttuureita olemassa, on tärkeätä olla aina täsmällinen ja yksityiskohtainen sen kanssa mistä heimokansasta puhutaan ja miksi. Mikäli hienotunteisuus ja tarkkuus ovat käytössä, haastatellun mielestä silloin on mahdollista kenen tahansa tulla intiaanitutkijaksi. Etenkin Yhdysvalloissa, jossa useimmat ihmiset eivät tiedä mitään maasta, jossa kulkevat, vastaja toteaa.

7.3 Tutkimuksen arviointi ja luotettavuus

Suhteellisen pienestä vastaajien määrästä johtuen sekä vastaavien tutkimuksien puuttuessa, tämän tutkimuksen haastatteluista saatuja tuloksia ei voi yleistää liikaa. Lisäksi haastattelu-
vastauksien kääntäminen englannista suomeksi on lisännyt tulkinnan määrää niissä yhdessä kulttuurierojen ja henkilökohtaisen kohtaamisen puuttumisen kanssa.

Tutkimukseen osallistuneiden haastateltavien nimettömyyden suojaamiseksi heistä käytetään tutkimuksessa nimiä haastateltava, haastateltu, vastaja tai osallistuja. Haastateltujen vähäisen määrän vuoksi vastauksia ei ole koettu tarpeelliseksi kertoa joka kohdassa yksitellen, vaan niitä on myös yhdistelty ja esitetty laajempina kokonaisuuksina.

Tutkija totesi haastattelukysymysten osalta saamansa kokemuksen perusteella, että vähäisempi kysymysmäärä olisi todennäköisesti riittänyt samankaltaisten vastausten saamiseksi, eli kaikki lieväkin asioiden päällekkäisyys olisi hyvä jättää pois. Se helpottaisi vastausten ja tutkimustulosten analysointia ja säästäisi aikaa, etenkin jos vastaukset ovat eri kielellä kuin tutkimus.

Opinnäytetyön tekijä on tyytyväinen aihevalintaansa, koska sen ansiosta on nyt saatu hieman lisätietoja tutkijaa itseäänkin kiinnostaneesta aiheesta. Haastatelluista saatujen vastauksien lukemisen ja analysoinnin tekijä koki haasteellisena, mutta hyvin antoisana ja mielenkiintoisena. Tutkimuksessa käytettyjen lähteiden kautta tutkijalle aukesi ovi moniin uusiin asioihin, jotka liittyvät esimerkiksi alkuperäiskansojen oikeuksiin tai sosiaalipsykologiaan. Tutkijan ennakko-olettamukset opinnäytetyön teoriaosuuden mahdollisesta vaikeudesta, ja ehkä puisevuudestakin, toteutuivat enemmän ensimmäisen kuin jälkimmäisen suhteen, sillä tekijä totesi teorian olevan sitä kiinnostavampaa mitä enemmän asioita oppi ymmärtämään.

Tutkimuksen tavoitteena oli tulosten perusteella saatavan uuden tiedon sekä intiaanitutkijoiden kokemusten hyödyntäminen tulevaisuudessa American Indian Workshopeja tai vastaavia konferensseja järjestäville tahoille. Tutkimukselle asetettu tavoite toteutui tutkijan mielestä kelpollisesti, etenkin ottaen huomioon haastatteluun osallistuneiden suhteellisen pienen määrän. Tutkimuksen tulokset vastasivat kattavasti tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen tekijä on tyytyväinen tutkimuksen lopputulokseen, vaikka jatkotutkimuksien tarpeellisuus jäikin häilymään mieleen taka-alalle.

8 Johtopäätökset ja kehitysideat

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa intiaanitutkijoiden kokemuksia ja ajatuksia konferenssiin osallistumisesta ja valtaväestön tekemästä intiaanitutkimuksesta sekä mahdollisista kulttuurienvälisistä ristiriidoista. Vastausten perusteella ilmeni, että haastatellut ovat osallistuneet useisiin erilaisiin intiaanitutkimuksen konferenssiin. Vastajan ikä näyttäisi vaikuttavan suoraan konferenssikäyntien määrään siten, että nuoremmilla oli osallistumisia vielä vähän, ja iällisesti vanhemmilla puolestaan oli paljon kokemusta konferenssien määrässä ja erilaisuudessa.

Tutkimuksessa esiin tulleiden tietojen perusteella voidaan sanoa akateemisiin konferenssiin osallistuvien intiaanien ensimmäisenä ja tärkeimpänä identiteettinä olevan heidän heimonsa tai kansansa. Heimon tärkeys ensisijaisena identiteettinä näyttäisi säilyvän, vaikka henkilö asuisi ulkomailla. Vastausten antaman tiedon mukaan konferenssiin osallistuttiin pääasiassa intiaanina ja tutkijana. Vastauksista kävi lisäksi ilmi, että intiaaniutta ei kuitenkaan voi erottaa haastateltujen muista identiteeteistä eli he ovat intiaaneja myös erilaisissa sosiaalisissa tai kulttuurisissa ympäristöissä, vaikka nämä ympäristöt muuten muokkaavatkin heitä omalta osaltaan. Osalle haastateltavista identiteetin määrittäminen ei ollut aivan helppo asia, ja eräs haastatelluista kiteyttääkin asian todeten, että "there are few more complicated issues than identity", eli identiteettiä monimutkaisempia asioita on vain vähän.

Tutkimuksen tuloksista oli selkeästi nähtävissä, että erilaisista kulttuureista tulevien tutkijoiden välillä on monenlaisia esteitä ja ristiriitoja. Vastauksien perusteella viestinnän esteiden voidaan sanoa ilmenevän esimerkiksi erilaisina asenteina tai ennakkoluuloina toisen kulttuurin tapoja tai toimintamalleja kohtaan. Toisistaan poikkeava maailmankatsomus sekä eri näkökulmat asioista ovat tulosten mukaan ristiriitojen, ja jopa konfliktien aiheuttajia. Tutkimuksessa selvisi intiaanitutkijoiden hyväksyvän oman kulttuurinsa tutkimisen ulkopuolistenkin taholta entistä paremmin, mikäli valtaväestöön kuuluvat tutkijat suhtautuisivat kunnioittavammin toisiin kulttuureihin ja tutkimuksen tekemiseen. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi tutkimuksen tekemistä yhdessä kyseisessä kulttuurissa elävien ihmisten kanssa sekä vierailamalla tutkimuspaikoissa. Haastatteluvastausten pohjalta voidaankin sanoa intiaanitutkijoiden ja ei-

intiaanitutkijoiden suurimpien asenne-erojen olevan juuri näiden edellä mainittujen teemojen ympärillä. Haastatellun vastauskommentti tiivistää asian hienosti: ”mielestäni paras tutkimus syntyy tiimityönä, ulkopuolisen tutkijan sekä sisäisen, eli jonkun siitä kulttuurista”.

Vanhemmilla ja oman kansansa parissa Pohjois-Amerikassa kasvaneilla intiaaneilla on tulosten perusteella selvästi erilainen suhtautuminen sekä kokemukset ja mielipiteet asioista kuin nuoremilla tai ulkomailla (Euroopassa) asuvilla. Vastauksista saadun tiedon mukaan Pohjois-Amerikassa varttuneet ja iältään vanhemmat haastateltavat näyttivät suhtautuvan koko intiaanitutkimuksen aihepiiriin muita intensiivisemmin ja tarkkaavaisemmin. Tutkimusvastauksista ilmeni lisäksi, että edellä mainitut haastatellut suhtautuivat valtaväestön tutkimuksiin ja esityksiin toisia varauksellisemmin ja kriittisemminkin. Tämän tutkija esittää johtuvan heidän elämäkokemuksistaan yleensä sekä ammatillisista tietotaidoistaan, mutta myös kulttuuritaustastaan, johon jo itsessään liittyy pitkä heimojen historia valtaväestön eli valkoisten kanssa koskien esimerkiksi molemminpuolisia asenteita ja ennakkoluuloja.

Ihmisten sanotaan olevan ympäristönsä ja kulttuurinsa tuotteita sekä sen lisäksi kokonaisuuksia. Eli he osallistuvat elämän kaikkiin tilanteisiin mukanaan aikaisemmin kokemansa ja oppimansa asiat, asenteet ja ajatukset. Tutkimuksen tulosten perusteella tutkija voi sanoa tämän pitävän paikkansa myös intiaanitutkimusta tekevien ihmisten kohdalla, niin intiaanien kuin valtaväestönkin. Vastauksissa esille tulleiden käyttäytymisesimerkkien johdosta on selvää, että sosiaalipsykologian ajatus ihmisten näkyvien asenteiden lisäksi olevista (itsensäkään) tiedostamattomista ennakkoluuloista ja piilorasismista on hyvinkin totta.

Tämän tutkimuksen tulosten syventämiseksi tarvittaisiin lisää samankaltaisia tutkimuksia. Vastaavanlaisissa konferensseissa tehtävillä jatkotutkimuksilla saataisiin lisää perspektiiviä konferenssien järjestäjille intiaanien kannalta, esimerkiksi teemoista ja asenteista. Muutoksen saavuttamiseksi tulevaisuudessa, lisätutkimukset tulevissa konferensseissa olisivat tärkeitä, tai paremminkin, ne olisivat välttämättömiä. Tutkimusta voisi myös laajentaa ottamalla mukaan esimerkiksi valkoisten eli valtaväestön kokemuksia ja näkökulmia samoista aiheista. Tulevia tutkimuksia suunniteltaessa olisi hyvä mahdollisesti selvittää, voisiko tutkimushenkilöiltä tiedustella esimerkiksi ristiriidoista ja konflikteista suurempaan. Tässä tutkimuksessa käytettiin hienovaraisempaa linjaa asiassa, ja oletettavasti sen vuoksi toiset vastaajat aloittivat kommenttinsa sanoilla ”en ole varma mitä tarkoitetaan”.

Lähteet

Kirjalliset lähteet

- Ahokas M., Ferchen M., Hankonen N., Lautso A. & Pyysiäinen J. 2012. Sosiaalipsykologia. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Andersson, R-H. 2009. Lakotat kotkan ja biisonin kansa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Andersson, R-H. & Henriksson M. 2010. Intiaanit - Pohjois-Amerikan alkuperäiskansojen historia. Helsinki: Gaudeamus.
- Andersson, R-H., Hämäläinen R. & Kekki S. 2013. Intiaanikulttuurien käsikirja. Helsinki: Gaudeamus.
- Baron R. A., Branscombe N. R. & Byrne D. 2009. Social psychology. 12. painos. USA: Pearson Education, Inc.
- Deloria, P. J. 2004. Indians in unexpected places. Lawrence (KS): University Press of Kansas.
- Eskola J. & Vastamäki J. 2007. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola J. & Valli R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 2. painos. Juva: PS-kustannus.
- Feest, C. F. 1987. Indians and Europe? Editor's postscript. Teoksessa Feest, C. F. (toim.) Indians and Europe: an interdisciplinary collection of essays. Aachen : Herodot.
- Feest C. F. 2004. The American Indian Workshop Origin Myth and Allied Relations. Teoksessa Saunders, B. & Zuyderhoudt, L. (toim.) The challenges of native American studies: essays in celebration of the twenty-fifth American Indian workshop. Belgium: Leuven University Press.
- Francis, D. 1993. The Imaginary Indian: The Image of the Indian in Canadian Culture. Second printing. Canada: Arsenal Pulp Press.
- Guirdham M. 2008. Communicating across cultures. 10. painos. Great Britain: MACMILLAN PRESS LTD.
- Hall S. 2002. Identiteetti. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Henriksson M. 2008. Yhdysvaltain intiaanit tänään. Kajo' 1/2008.
- Hirsjärvi S. & Hurme H. 2006. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 4. painos. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen R. 2001. Sotaa intiaanien luista ja identiteetistä. Helsingin sanomat 2001, A.
- Hämäläinen, R. 2004. Suomalainen intiaanitutkimus tienhaarassa. Teoksessa Hämäläinen, R. (toim.) Pohjois-Amerikan intiaaniuskonnot. Kirjoituksia perinteistä, muutoksesta ja jatkuvuudesta. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Noreila L. 2013. Thank You -palkinto Suomen intiaaniyhdistykselle. Kajo' 2/2013.
- Robbins, C. 2011. All Indians do not live in teepees (or casinos). Lincoln: University of Nebraska Press.

Shackleton M. 2001. Intiaaniuden stereotypiat: Jalosta villistä katoavaan amerikkalaiseen. *Kajo* 1/2001.

Toivanen R. 2013. Alkuperäiskansansojen oikeudet - totta ja tarua. Teoksessa Virtanen P. K., Kantonen L. & Seurujärvi-Kari I. (toim.) *Alkuperäiskansat tämän päivän maailmassa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Vilka, H. 2005. *Tutki ja kehitä*. 1.-3. painos. Jyväskylä: Tammi.

Vilko-Riihelä A. 1999. *Psykye psykologian käsikirja*. Porvoo: WSOY.

Sähköiset lähteet

American Indian Workshop 2014. Viitattu 13.10.2014
<http://www.american-indian-workshop.org/about.html>

Braun S. F. 2014. United States of America. *The Indigenous World 2014 Year book*. Viitattu 17.11.2014.
<http://www.iwgia.org/images/stories/sections/regions/north-america/documents/IW2014/USAIW2014.pdf>

Huotari J. & Salmikangas E. *Projektihallinnan perusteet*. Johdanto, määritelmät. Viitattu 19.9.2013.
http://homes.jamk.fi/~huojo/opetus/IIZT4010/IIZT4010_2.pdf

Preston J. 2014. Canada. *The Indigenous World 2014 Year book*. Viitattu 17.11.2014.
<http://www.iwgia.org/images/stories/sections/regions/north-america/documents/IW2014/CanadaIW2014.pdf>

Suomen intiaaniyhdistys ry 2014. Viitattu 15.10.2014.
<http://www.intiaaniyhdistys.net/index.htm>

Tilastokeskus 2013. *Virsta virtual statistics*. Viitattu 19.9.2013.
<http://tilastokeskus.fi/virsta/tkeruu/01/07/>

Liitteet

Liite 1. Saateviestit..... 45

Liite 1. Saateviestit

Saateviesti 1

Dear xxx,

I hope your trip back home from Helsinki was fine. You perhaps remember that we talked during the AIW conference in Helsinki about my thesis. I have been busy after the conference and perhaps you too. Finally, I have finished my questions I would like to ask you for my thesis.

I'm writing my thesis for the Laurea University of Applied Sciences. I'm also a board member of the Finnish Association for American Indian Cultures, and I worked as a volunteer student for the AIW 2013 conference in Helsinki.

I appreciate if you could ponder the following questions, this would help me a lot with my work. The more information the better for my thesis.

Your name and tribal background are not mentioned in the thesis, and they will not be used for anything else. This information will stay only with me and my supervisor Tarja Rinne.

If there will be some further questions I would like to ask, may I return to this inquiry?

I would appreciate if you can reply within couple of weeks so I can begin to work with my thesis.

Thank you very much for your time and have a beautiful summer.

With best regards

Maria Palomaa

Saateviesti 2

Dear xxx

My name is Maria Palomaa, and I worked as a volunteer student for the AIW 2013 conference in Helsinki. I'm also a board member of the Finnish Association for American Indian Cultures.

The reason I'm writing to you now is that I'm writing my thesis for the Laurea University of Applied Sciences. I got your email from the Conference Organizer Riku Hämäläinen, and he encouraged me to contact you.

I was told that you were planning to participate in the AIW Conference this year in Helsinki. I would like to ask if you would be interested in answering for some questions for my thesis. The theme of my thesis will be how the indigenous people of North America feel that other people do academic research on Native Americans / First people. This is the question that interests me, and my supervisor Tarja Rinne is in opinion that I could do my thesis concerning the recent AIW conference in Helsinki. I talked to seven Native scholars who participated in Helsinki conference, and they said they will be involved in my thesis.

Even though you were unable to participate in Helsinki Conference, I would like to ask if you are interested in being involved in my thesis, too, since your presentation was accepted into the program. If you have participated in other similar conferences, your answers would be most interesting and great help for my thesis. I appreciate if you could ponder the following questions, this would help me a lot with my work. The more information the better for my thesis. If you think you are not interested, that is ok.

Your name and tribal background are not mentioned in the thesis, and they will not be used for anything else. This information will stay only with me and my supervisor.

If you decide to answer my questions, if there will be some further questions I would like to ask, may I return to this inquiry?

I would appreciate if you can reply within couple of weeks so I can begin to work with my thesis.

Thank you very much for your time and have a beautiful summer.

With best regards

Maria Palomaa